

Apopleksi

Jacob Mesot Liljehult
Klinisk sygeplejespecialist
cand.scient.san, PhD

Apopleksi

Klinisk definition

- Pludseligt opstået
- Fokale neurologiske udfald
- Vaskulær basis (infarkt eller blødning)
- Varige symptomer (> 24 timer)
(ved varighed < 24 timer = TCI)^{A,B}

^A Mere end halvdelen har problemer med fatigue og op imod halvdelen har problemer med hukommelse, koncentration og multi-taskning efter tre måneder (Fens *et al.* 2013)

^B 30-50% af patienter med TCI har vævsforandringer på MR DWI (Easton *et al.* 2009)

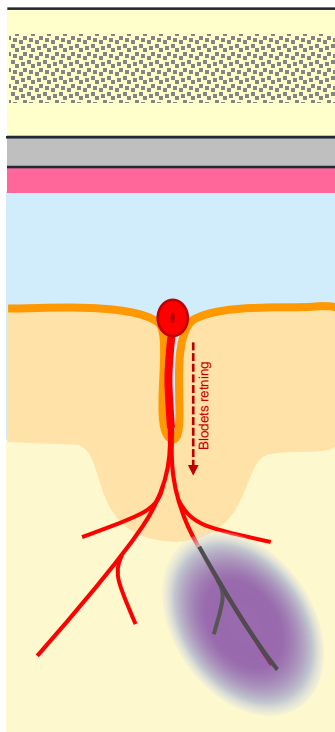
Cerebro-vaskulære sygdomme

Klassifikation

Apopleksi		
Infarktus cerebri/ Iskæmisk apopleksi	(IS)	Blodprop i hjerne
Hæmorrhagia cerebri/ Intracerebral hæmorrhagi	ICH	Blødning inde i hjernen
Apopleksi-lignende anfaldsfænomener		
Transitorisk Cerebral Iskæmi	TCI	Forbigående udfald
Amaurosis fugax		Forbigående synstab
Transitorisk global amnesi	TGA	Forbigående hukommelsestab
Intrakranielle blødninger		
Epidural hæmorrhagi		Blødninger udenfor hjernen
Subdural hæmorrhagi	SDH	
Subarachnoidal hæmorrhagi	SAH	
Venøse tromber		
Sinus trombose		Blodprop i hjernens venesystem

Cerebro-vaskulære sygdomme

Klassifikation

Apopleksi	
Infarktus cerebri/ Iskæmisk apopleksi	(IS)
Hæmorrhagia cerebri/ Intracerebral hæmorrhagi	ICH
Apopleksi-lignende anfaldsfænomener	
Transitorisk Cerebral Iskæmi	TCI
Amaurosis fugax	
Transitorisk global amnesi	TGA
Intrakranielle blødninger	
Epidural hæmorrhagi	
Subdural hæmorrhagi	SDH
Subarachnoidal hæmorrhagi	SAH
Venøse tromber	
Sinus trombose	

Blodprop i hjerne
Blødning inde i hjernen

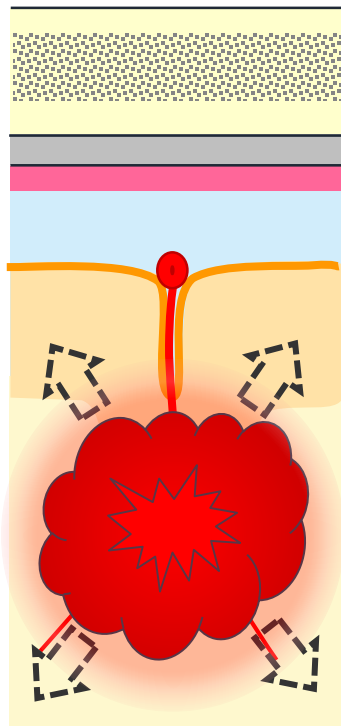
Forbigående udfald
Forbigående synstab
Forbigående hukommelsestab

Blødninger udenfor hjernen

Blodprop i hjernens venesystem

Cerebro-vaskulære sygdomme

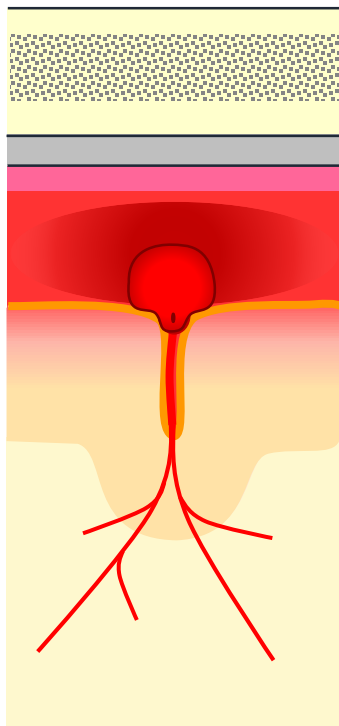
Klassifikation

Apopleksi		
Infarktus cerebri/ Iskæmisk apopleksi	(IS)	Blodprop i hjerne
Hæmorrhagia cerebri/ Intracerebral hæmorrhagi	ICH	Blødning inde i hjernen
Apopleksi-lignende anfaldsfænomener		
Transitorisk Cerebral Iskæmi	TCI	Forbigående udfald
Amaurosis fugax		Forbigående synstab
Transitorisk global amnesi	TGA	Forbigående hukommelsestab
Intrakranielle blødninger		
Epidural hæmorrhagi		Blødninger udenfor hjernen
Subdural hæmorrhagi	SDH	
Subarachnoidal hæmorrhagi	SAH	
Venøse tromber		
Sinus trombose		Blodprop i hjernens venesystem

Cerebro-vaskulære sygdomme

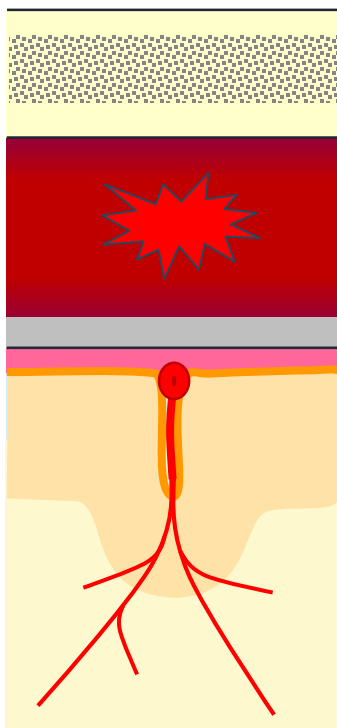
Klassifikation

Apopleksi		
Infarktus cerebri/ Iskæmisk apopleksi	(IS)	Blodprop i hjerne
Hæmorrhagia cerebri/ Intracerebral hæmorrhagi	ICH	Blødning inde i hjernen
Apopleksi-lignende anfaldsfænomener		
Transitorisk Cerebral Iskæmi	TCI	Forbigående udfald
Amaurosis fugax		Forbigående synstab
Transitorisk global amnesi	TGA	Forbigående hukommelsestab
Intrakranielle blødninger		
Epidural hæmorrhagi		Blødninger udenfor hjernen
Subdural hæmorrhagi	SDH	
Subarachnoidal hæmorrhagi	SAH	
Venøse tromber		
Sinus trombose		Blodprop i hjernens venesystem

Cerebro-vaskulære sygdomme

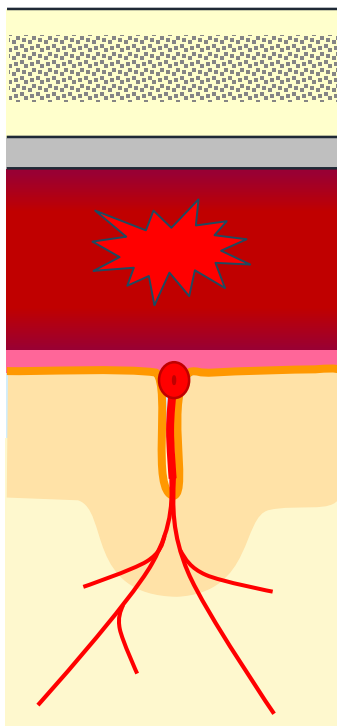
Klassifikation

Apopleksi		
Infarktus cerebri/ Iskæmisk apopleksi	(IS)	Blodprop i hjerne
Hæmorrhagia cerebri/ Intracerebral hæmorrhagi	ICH	Blødning inde i hjernen
Apopleksi-lignende anfaldsfænomener		
Transitorisk Cerebral Iskæmi	TCI	Forbigående udfald
Amaurosis fugax		Forbigående synstab
Transitorisk global amnesi	TGA	Forbigående hukommelsestab
Intrakranielle blødninger		
Epidural hæmorrhagi		Blødninger udenfor hjernen
Subdural hæmorrhagi	SDH	
Subarachnoidal hæmorrhagi	SAH	
Venøse tromber		
Sinus trombose		Blodprop i hjernens venesystem

Cerebro-vaskulære sygdomme

Klassifikation

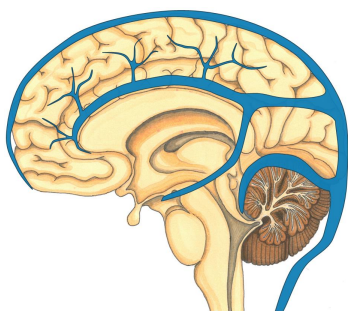

Apopleksi		
Infarktus cerebri/ Iskæmisk apopleksi	(IS)	Blodprop i hjerne
Hæmorrhagia cerebri/ Intracerebral hæmorrhagi	ICH	Blødning inde i hjernen
Apopleksi-lignende anfaldsfænomener		
Transitorisk Cerebral Iskæmi	TCI	Forbigående udfald
Amaurosis fugax		Forbigående synstab
Transitorisk global amnesi	TGA	Forbigående hukommelsestab
Intrakranielle blødninger		
Epidural hæmorrhagi		Blødninger udenfor hjernen
Subdural hæmorrhagi	SDH	
Subarachnoidal hæmorrhagi	SAH	
Venøse tromber		
Sinus trombose		Blodprop i hjernens venesystem

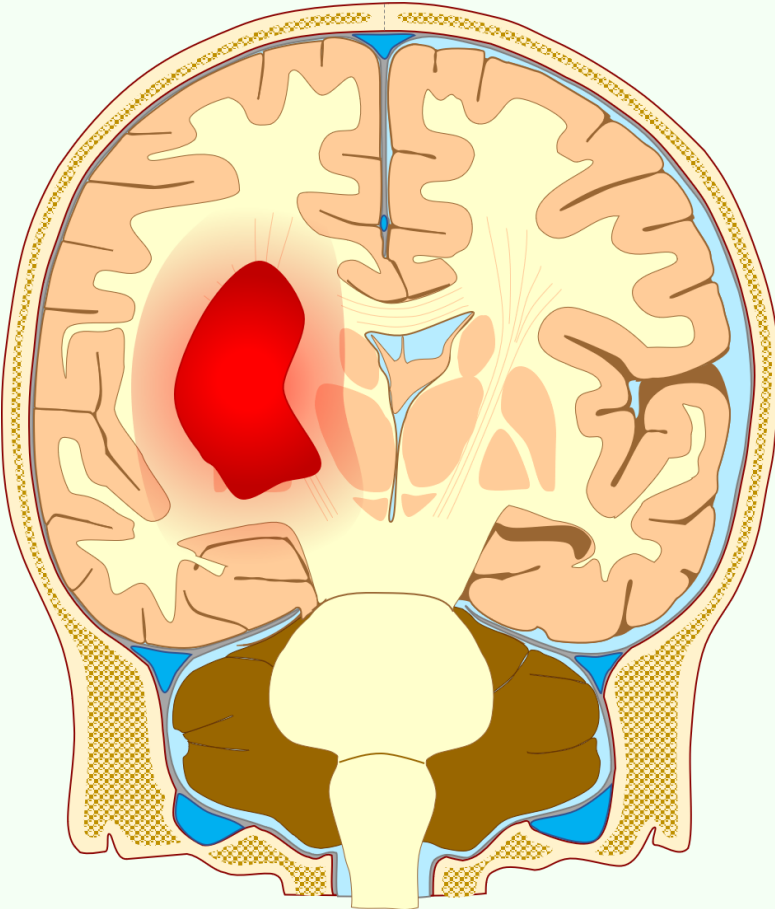
Cerebro-vaskulære sygdomme

Klassifikation

Apopleksi		
Infarktus cerebri/ Iskæmisk apopleksi	(IS)	Blodprop i hjerne
Hæmorrhagia cerebri/ Intracerebral hæmorrhagi	ICH	Blødning inde i hjernen
Apopleksi-lignende anfaldsfænomener		
Transitorisk Cerebral Iskæmi	TCI	Forbigående udfald
Amaurosis fugax		Forbigående synstab
Transitorisk global amnesi	TGA	Forbigående hukommelsestab
Intrakranielle blødninger		
Epidural hæmorrhagi		Blødninger udenfor hjernen
Subdural hæmorrhagi	SDH	
Subarachnoidal hæmorrhagi	SAH	
Venøse tromber		
Sinus trombose		Blodprop i hjernens venesystem

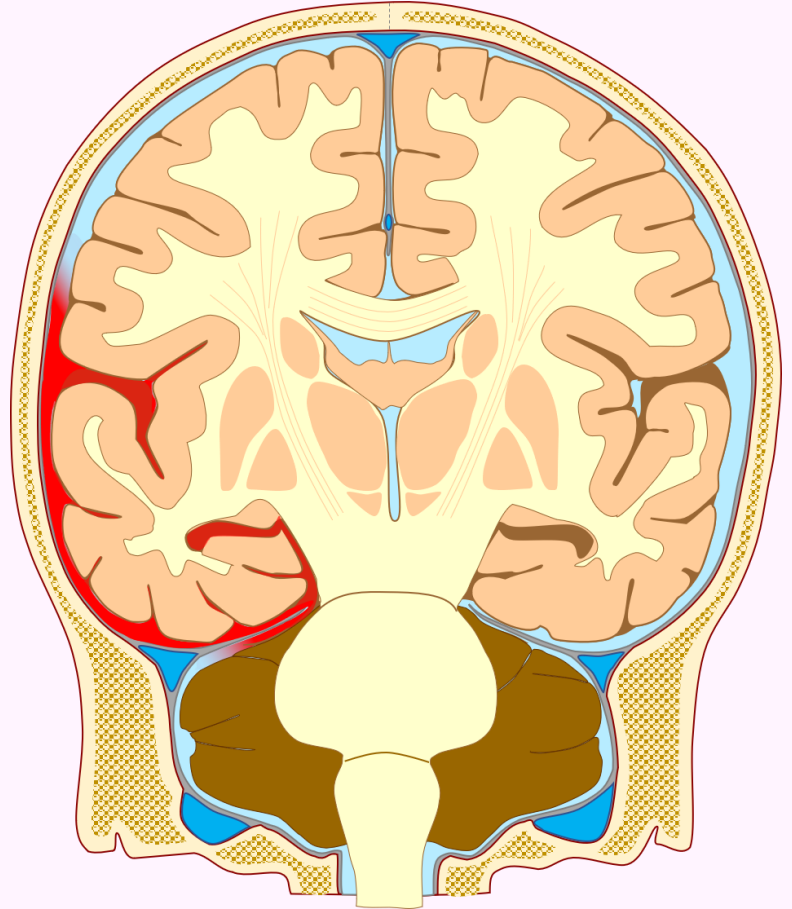

Blødning inde i hjernen

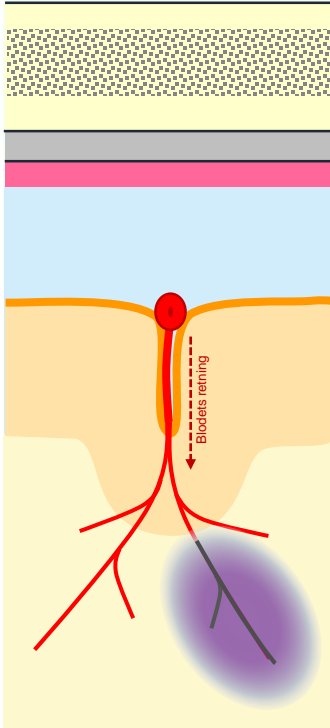
ICH = Apopleksi

Blødning uden på hjernen

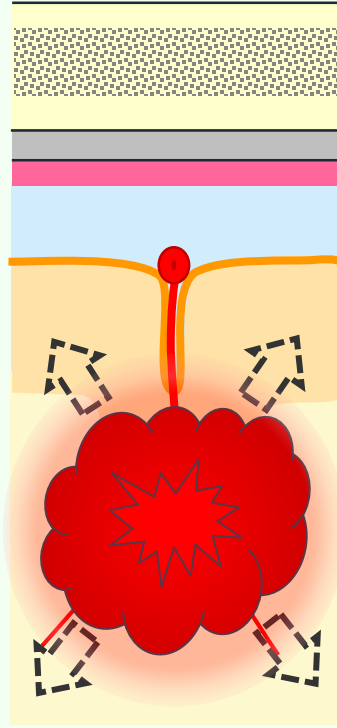

SAH ≠ Apopleksi

Iskæmisk
apopleksi
(Infarkt)

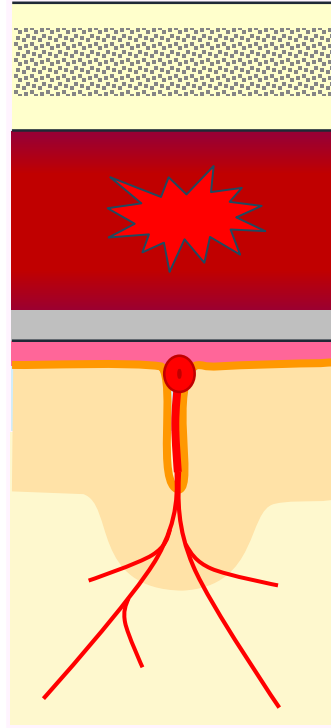

Intra-cerebral
blødning
(ICH)
Arteriel

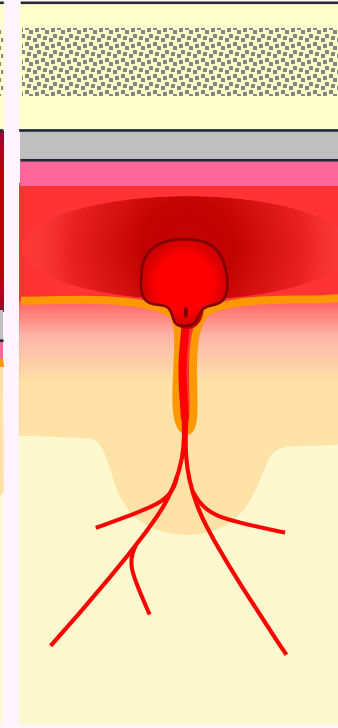
Blødning inde i
hjernen

Epidural
blødning
Arteriel

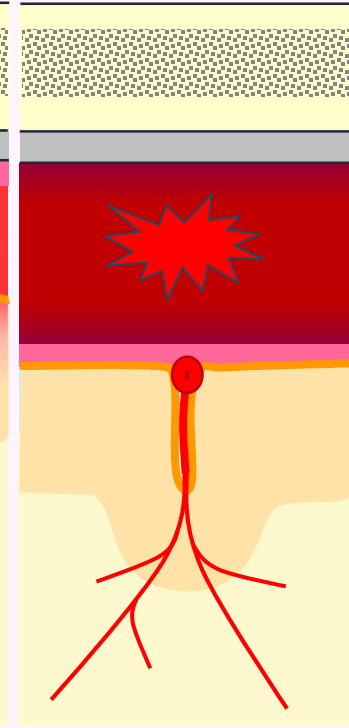
Blødning udenpå
hjernebinderne
(ud mod kraniet)

Subarachnoidal
blødning
(SAH)
Arteriel

Blødning ud i
cerebro-spinal
væsken

Subdural
blødning
(SDH)
Venøs

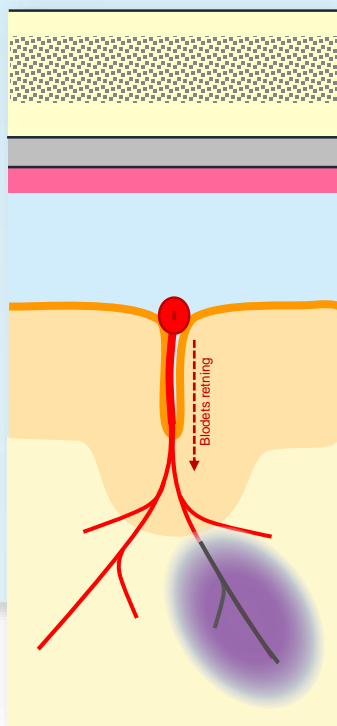

Blødning mellem
dura og
arachnoidea

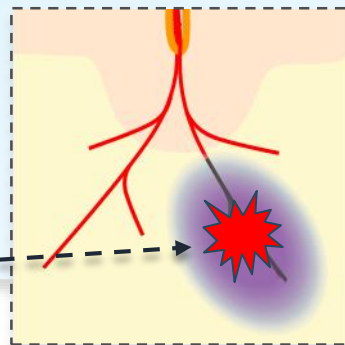
Apopleksi

Iskæmisk apopleksi

Skyldes blodprop
Ca. 90% (9-10.000/år)

Ca. 15% får blødning
i infarkt
(hæmorrhagisk
transformation)

Hæmorrhagi

Skyldes blødning
Ca. 10% (1000-1500/år)

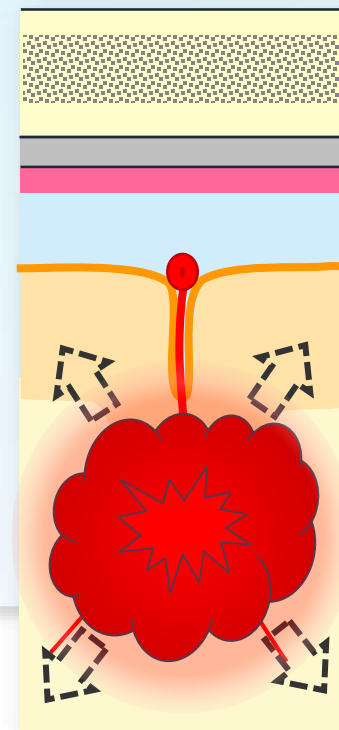
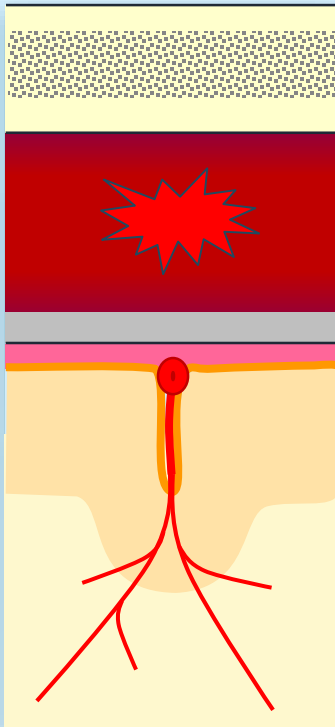

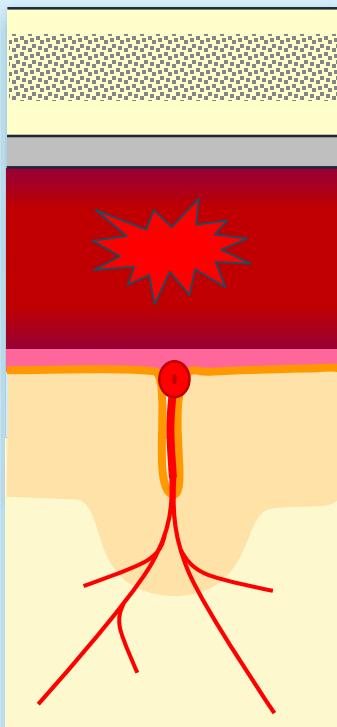
Illustration: Jacob Liljehult 2021

Epidural blødning

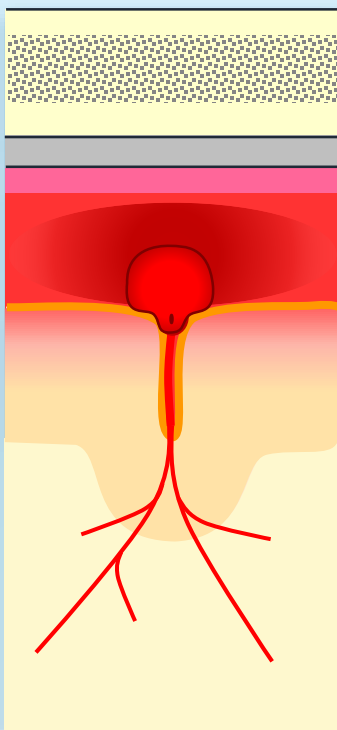
- Årsag: Beskadigelse af arterie efter hovedtraume – ofte i tingene-regionen
- Lav incidens; forekommer mest hos børn
- Forløb: Nogle timers stabil tilstand, efterfulgt af hurtigt progredierende symptomer på forhøjet intrakranielt tryk
- Symptomer: Faldende bevidsthed, samsidig oculomotorius parese (stor/lysstiv pupil, ptose), \uparrow BT og \downarrow puls
- Behandling: Kirurgisk evakuering af hæmatomet

Subdural blødning

- Årsag: Beskadigelse af bro-vene efter hovedtraume
- Incidensrate: ~5/100.000/år; forekommer mest hos ældre, alkoholikere, pt med blødningstendens
- Forløb: Langsomt progredierende over dage-uger
- Symptomer: Diffus hovedpine, nedsat bevidsthed, konfusion, lateraliserede udfald
- Behandling: Kirurgisk evakuering af hæmatomet

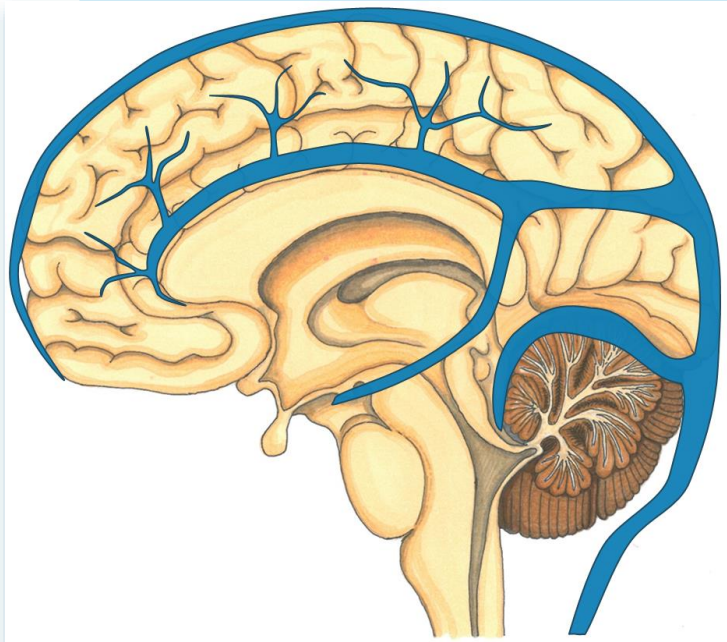
Subarachnoidal blødning

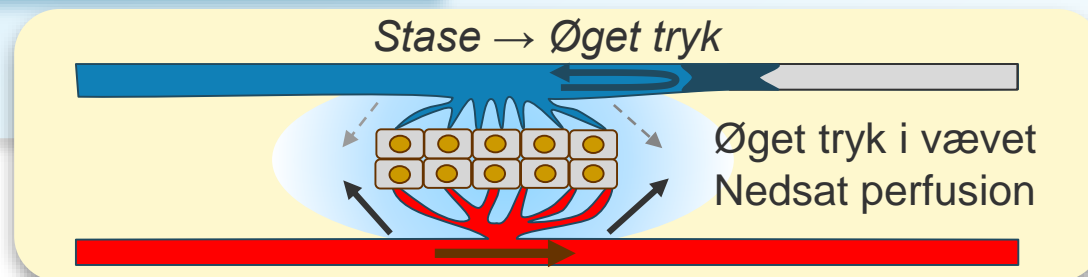
- Årsag: Aneurisme (~70-80%), ukendt årsag
- Incidensrate: 10 pr 100.000/år; voksne
- Forløb: Debutere ofte med et smæld i hovedet og pludseligt indsættende hovedpine
- Symptomer: Diffus hovedpine, nakkestivhed, lateraliserede symptomer, kvalme og opkastning
- Komplikationer: Fokal påvirkning, vasospasme, hydrocephalus; stor risiko for reblødning
- Behandling: Sænkelse af intrakranielt tryk, forebyggelse af vasospasme, forebyggelse af reblødning, evakuering af blødning

Illustration: Jacob Liljehult 2021

Sinus trombose

- Årsag: Ukendt (øget risiko ved koagulationsforstyrrelser)
- Forløb: Subakut progredierende over dage eller uger
- Symptomer: Diffus hovedpine, tegn på forhøjet intrakranielt tryk, lateraliserede symptomer, kramper
- Behandling: Blodfortyndende medicin i 3 måneder

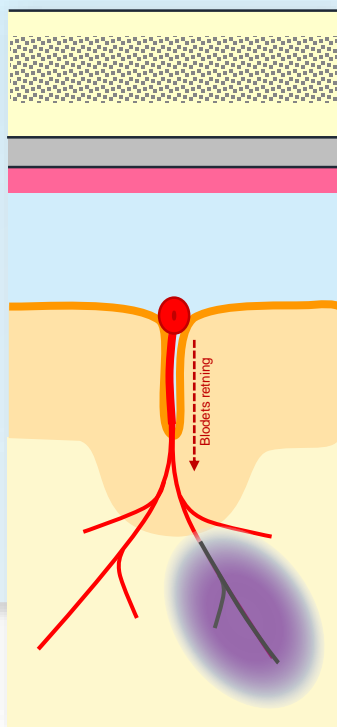

Iskæmisk apopleksi

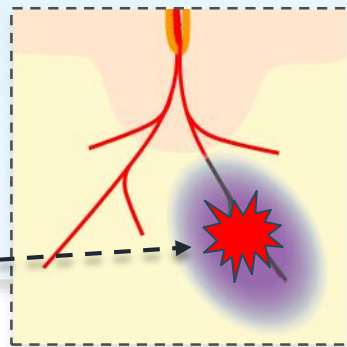
Iskæmisk apopleksi

Skyldes blodprop

Ca. 90% (9-10.000/år)

Ca. 15% får blødning
i infarktset
(*hæmorrhagisk
transformation*)

Hæmorrhagi

Skyldes blødning

Ca. 10% (1000-1500/år)

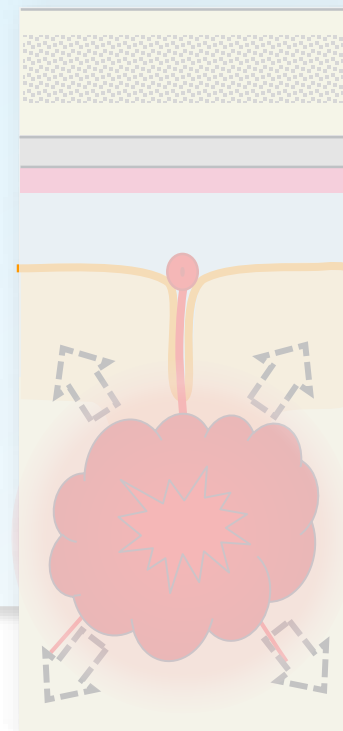

Illustration: Jacob Liljehult 2021

Iskæmisk apopleksi

Iskæmi skyldes en nedsat arteriel blodforsyning til et område af hjernen

Trombe

- Opstår lokalt i et kar i hjernen
- Hyppige årsager: Aterosklerose

Emboli

- Enten fra hjertet eller fra en af de arterier, som forsyner hjernen (aorta, carotis og vertebralis)
- Hyppige årsager: Atrieflimmer, arteriosklerotiske plaques, kardissektion

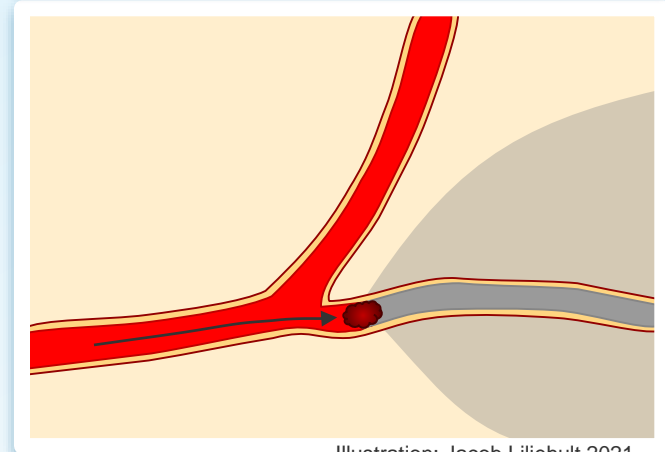
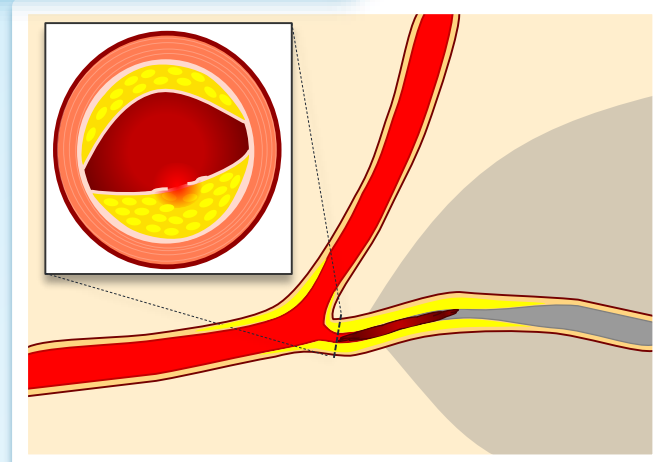
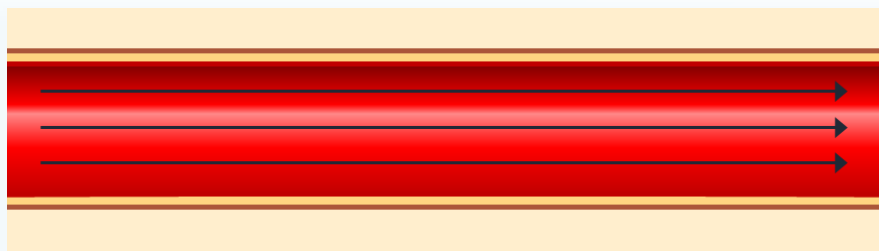
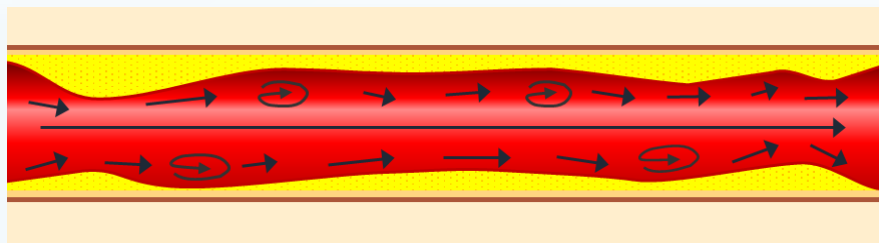

Illustration: Jacob Liljehult 2021

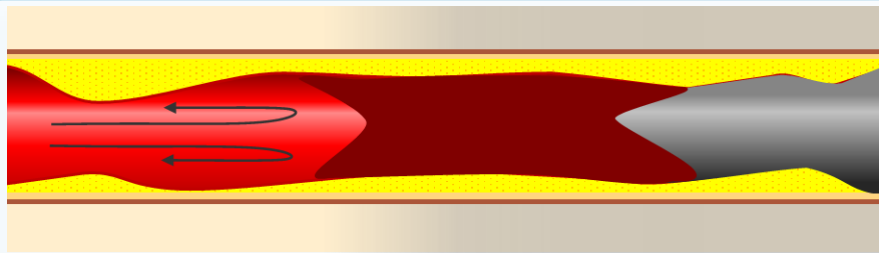
Trombose

Normal arterie
Normalt flow

Arteriosklerotisk arterie
Aflejring af fedt og kalk
Forstyrrelse af blod-flow

Arteriosklerotisk arterie
Dannelse af trombe

Emboli

Hyppige embolikilder

Hjertet

Arteriosklerose

Dissektion

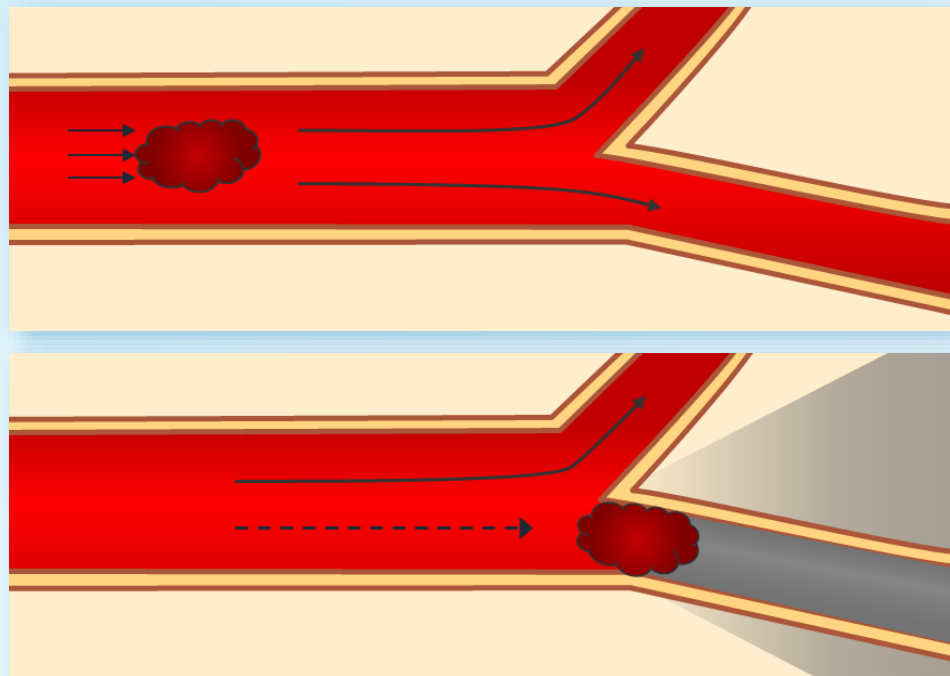
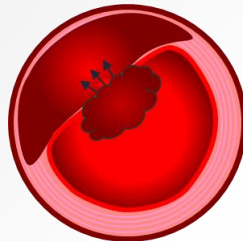

Illustration: Jacob Liljehult 2021

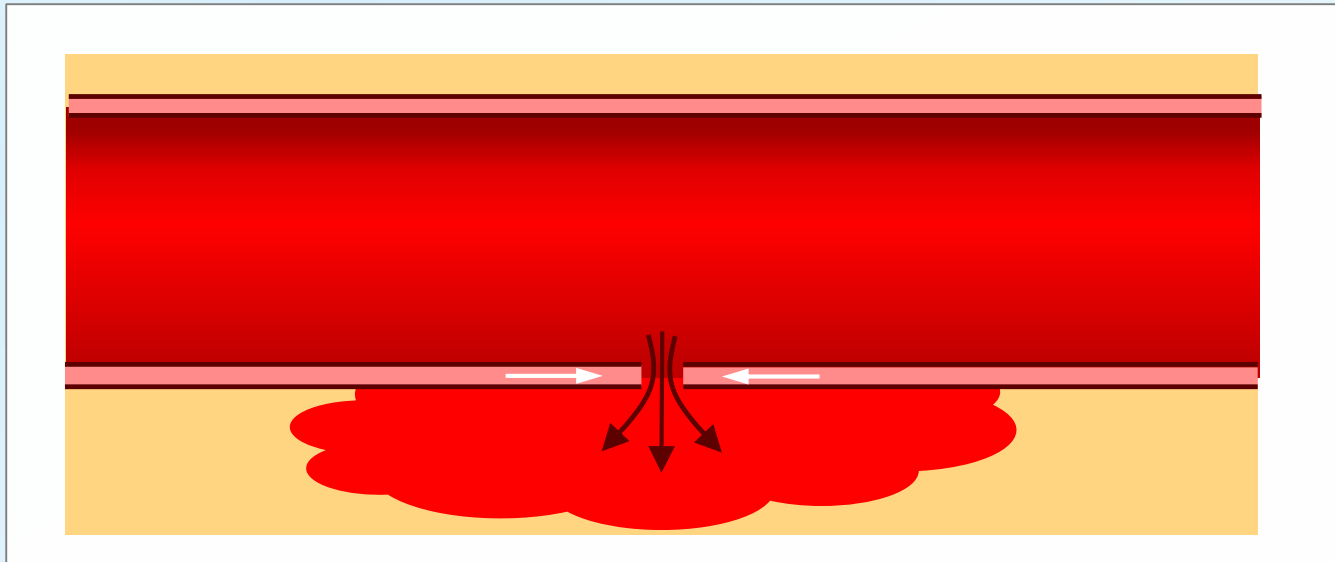
Hæmostase

Kan både aktiveres af faktorer fra *blodet* og faktorer fra *væv*

1. **Reaktion fra karvæggen** → Karret trækker sig sammen
2. **Dannelse af en *pladeprop***
 - Trombocytterne aktiveres → de binder sig fast til karvæggen og til hinanden og danner en *pladeprop*
3. **Dannelse af *fibrin***
 - Koagulation af blodet → dannelse af *fibrin* fibre
4. **Afgrænsning af blodproppen**
 - Fibrinolyse → nedbrydelse af fibrin vha. *plasmin*
 - Inaktivering af koagulationsfaktorer

Hæmostase

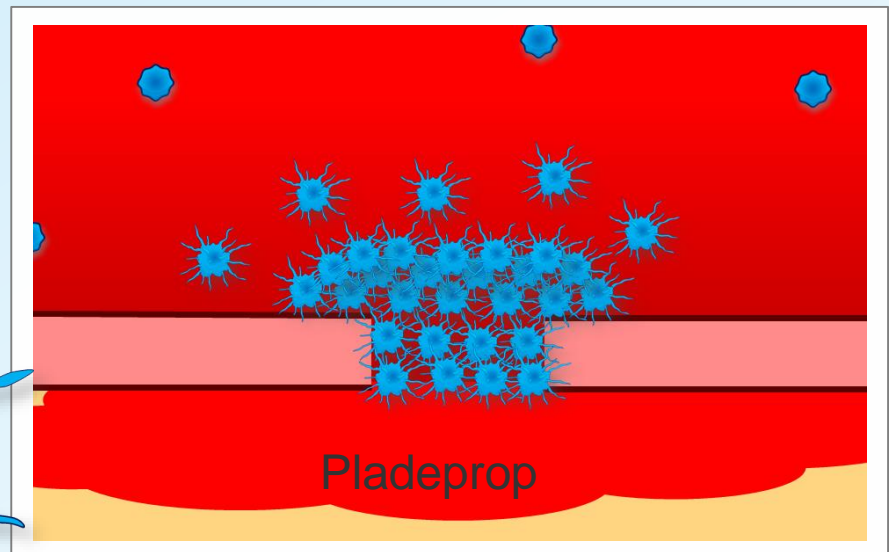
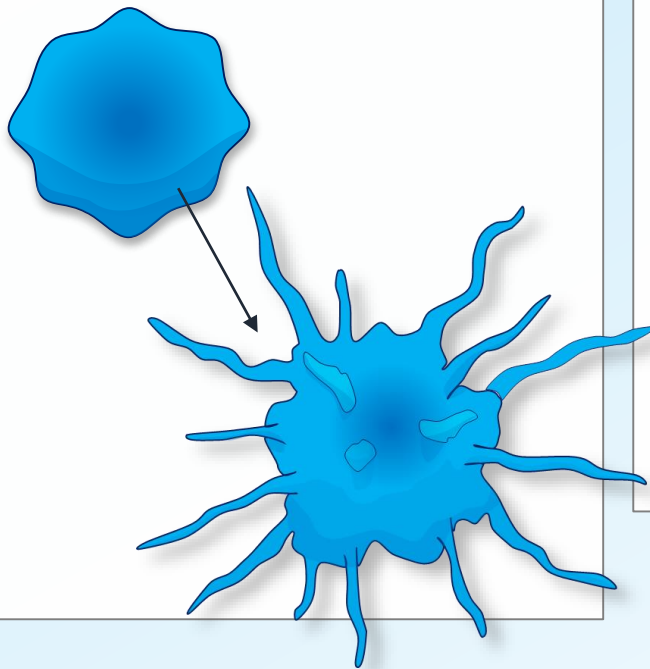
1. **Reaktion fra karvæggen** → Karret trækker sig sammen

Hæmostase

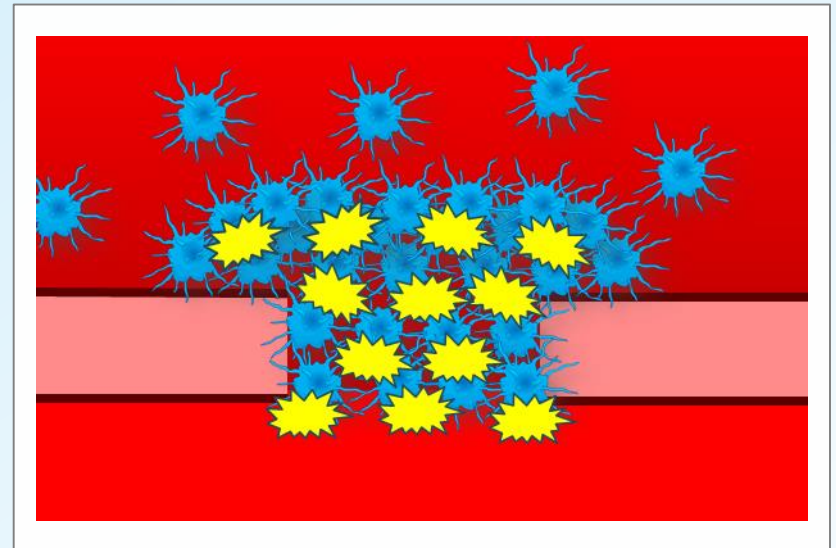
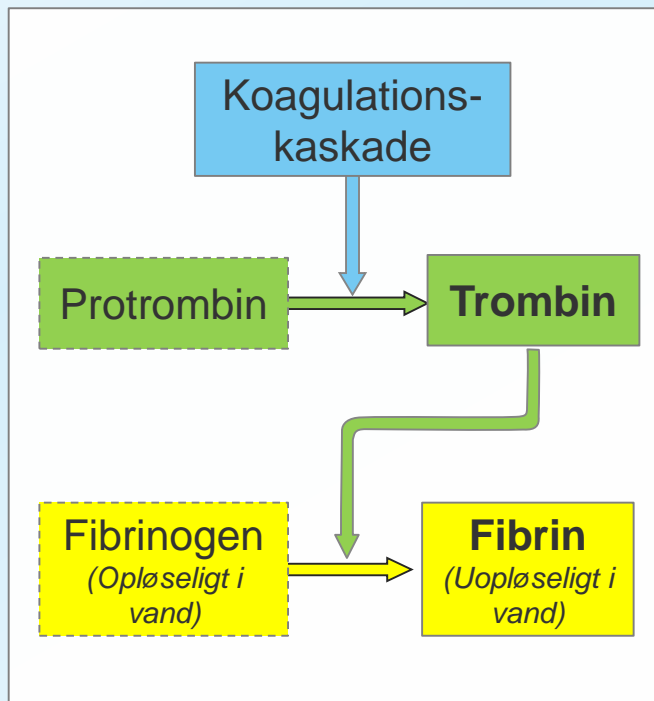
2. Dannelse af en *pladeprop*

Trombocyt aktivering

Hæmostase

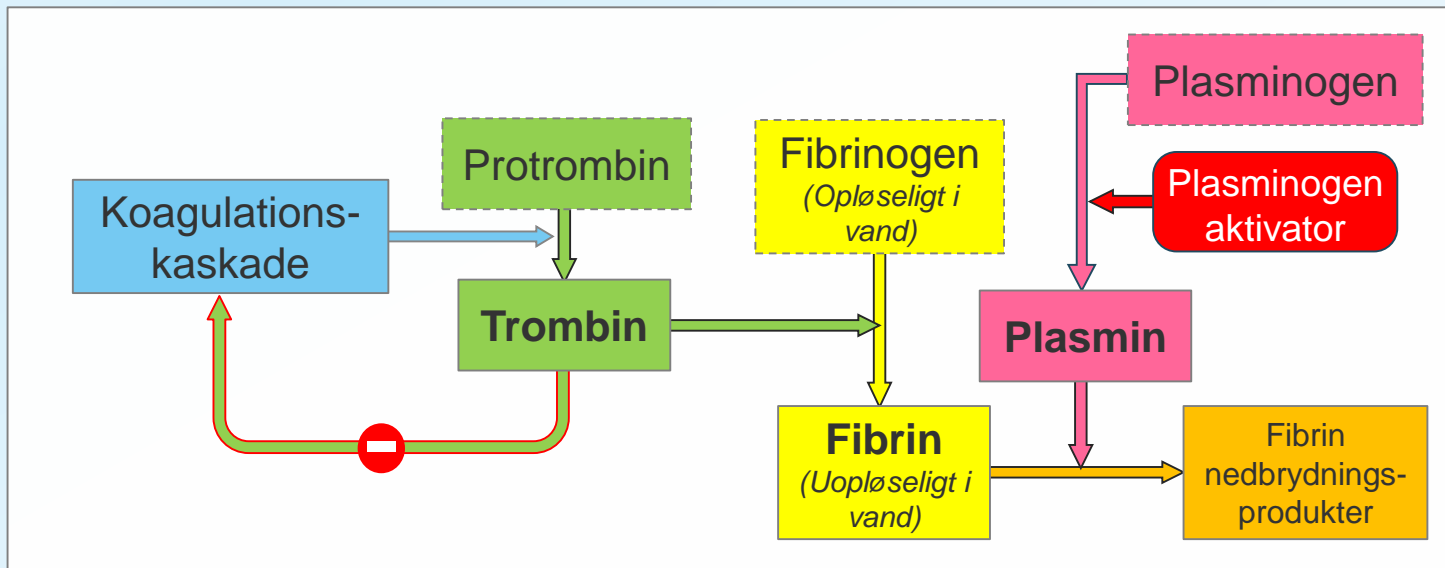
3. Dannelse af *fibrin* (Koagulation)

Hæmostase

4. Afgrænsning af blodproppen

- Fibrinolyse → nedbrydelse af fibrin vha. *plasmin*
- Inaktivering af koagulationsfaktorer

Hæmostase

Kan både aktiveres af faktorer fra *blodet* og faktorer fra *væv*

1. **Reaktion fra karvæggen** → Karret trækker sig sammen

2. **Dannelse af en *pladeprop*** ← Hæmmer processen

- Trombocytterne aktiveres → de binder sig til karvæggen og til hinanden og danner en *pladeprop*

3. **Dannelse af *fibrin*** ← Hæmmer processen

- Koagulation af blodet → dannelse af *fibrin*

4. **Afgrænsning af blodproppen** ← Fremmer processen

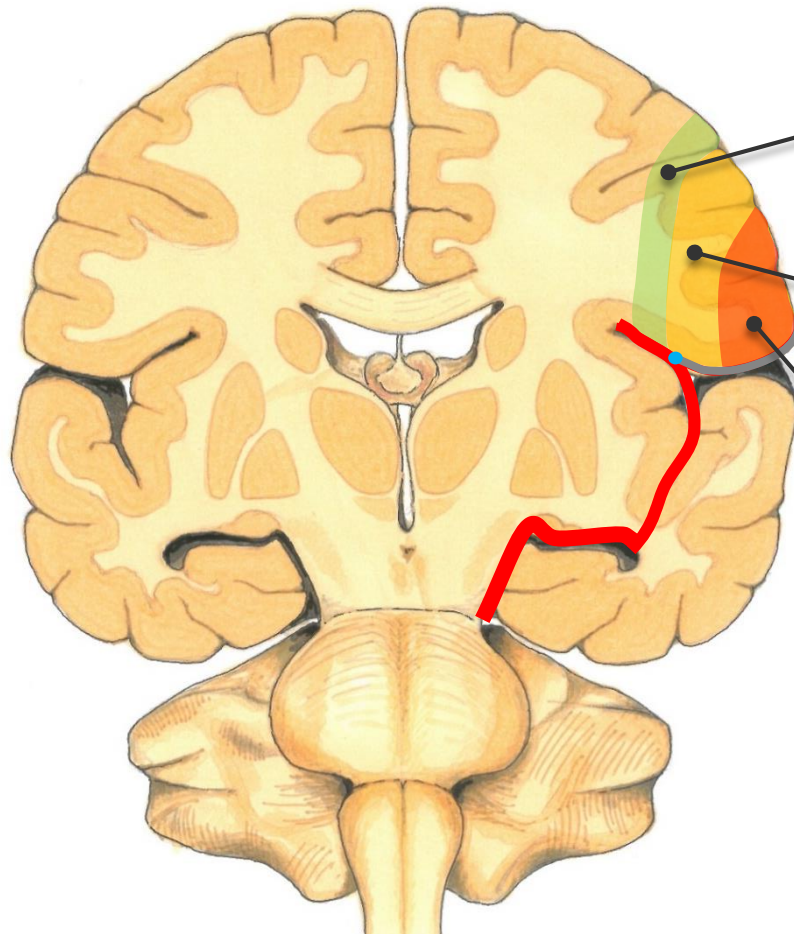
- Fibrinolyse → nedbrydelse af fibrin vha. *fibrinolytiske enzymer*
- Inaktivering af koagulationsfaktorer

Pladehæmmere
Magnyl, Clopidogrel,
Brilique

AK: Marevan
NOAK: Eliquis,
Xarelto, Pradaxa
(Hepariner)

Trombolyse
Actilyse
(Alteplase)

Hvad sker der i vævet?

Perfusion 100-50 %: Normal funktion

Perfusion 50-20 %: **Penumbra**

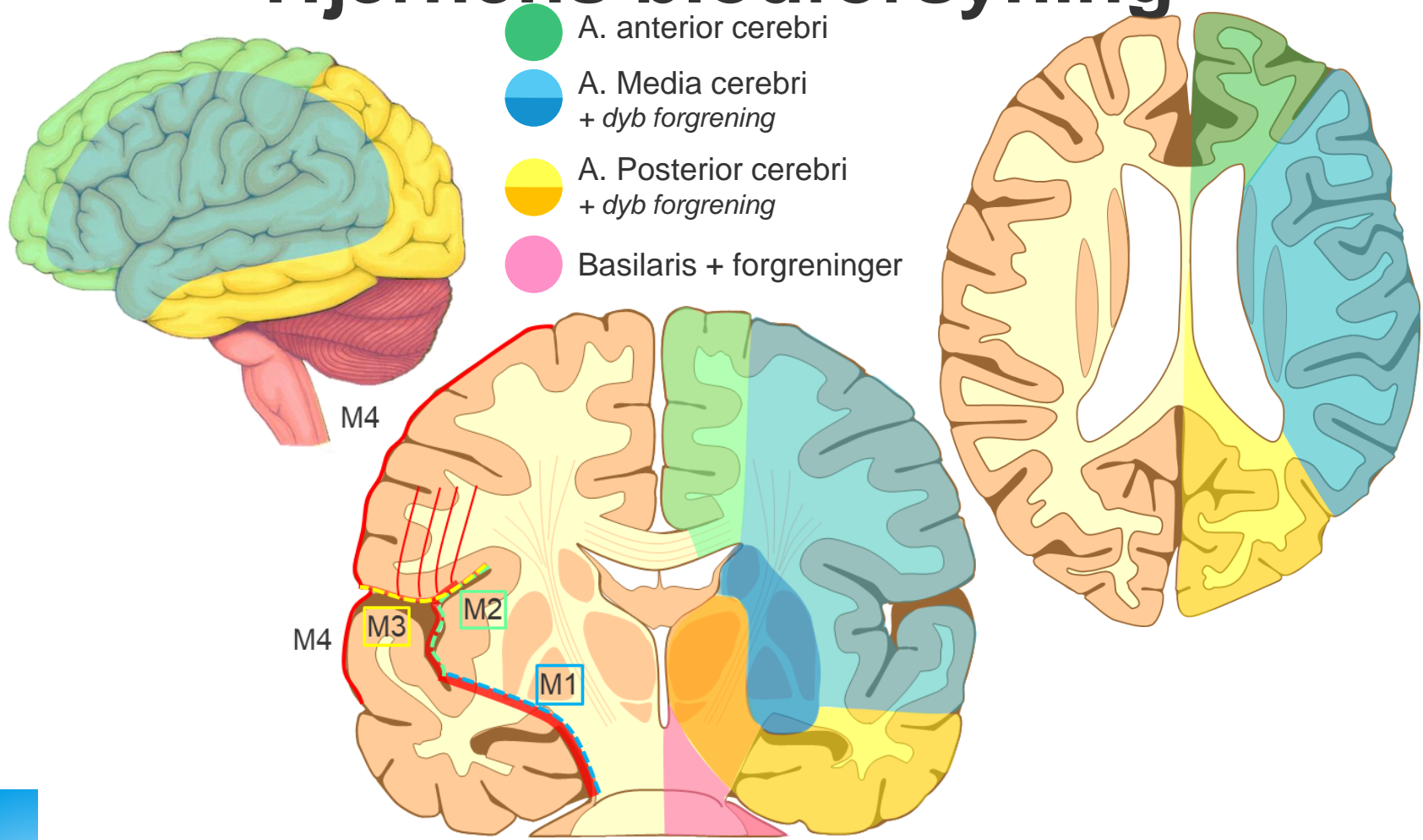
- Skift fra aerob til anaerob metabolisme
- Nedsat funktion af vævet, men cellerne kan overleve i noget tid

Perfusion <20 %: **Infarkt**

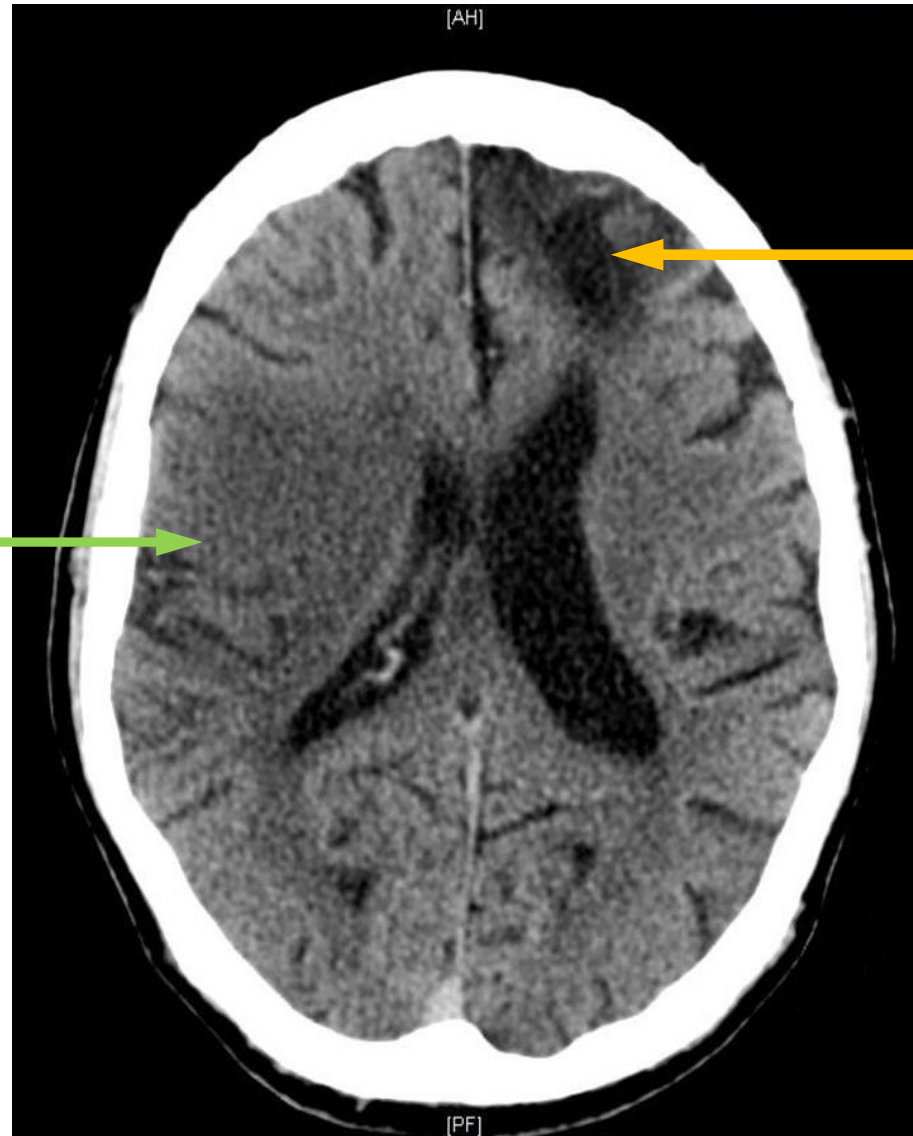
- ATP bliver brugt op i løbet af få minutter
- Alle ATP-afhængige processer ophører
- Cellerne dør

Illustration: Jacob Liljehult 2021

Hjernens blodforsyning

Kilde: neuroanatomy.ca

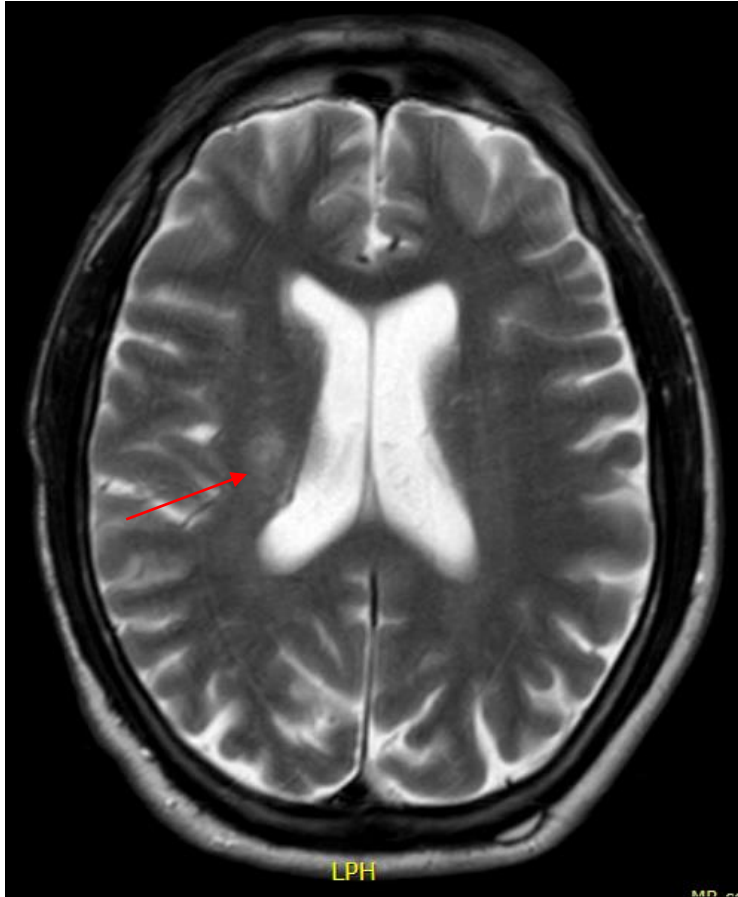

Følger efter
ældre infarkt

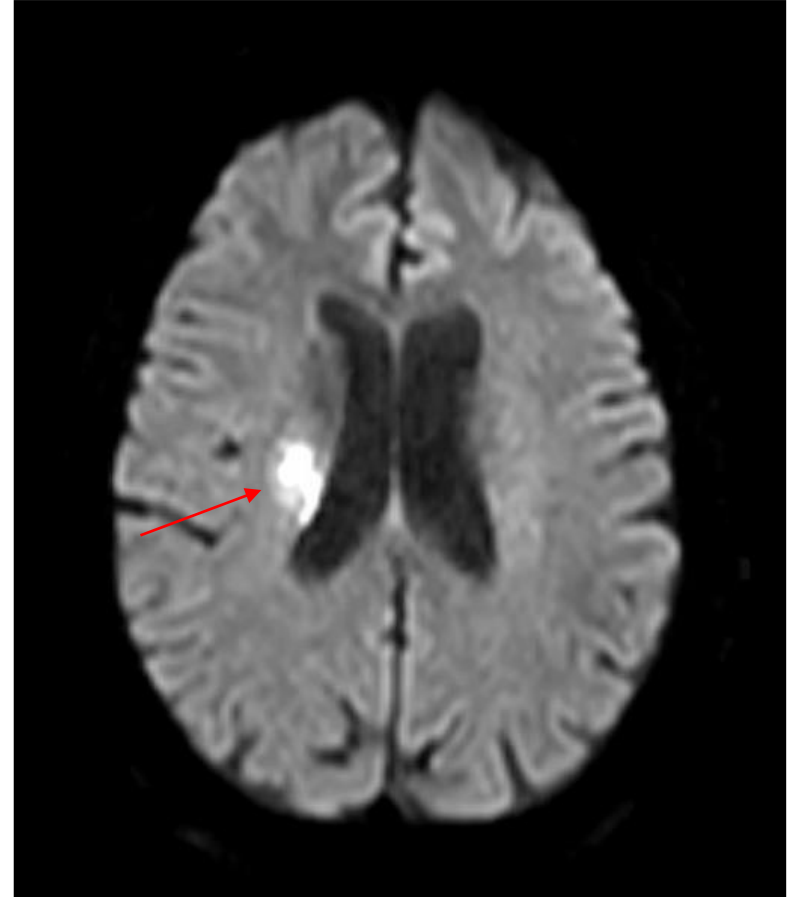
Akut infarkt i
a. media cerebri

- Hypodensitet
(mørkere farve)
- Tryk på lateral-
ventriklen
- Tryk på
overfladesulci

MR

T2-vægtet

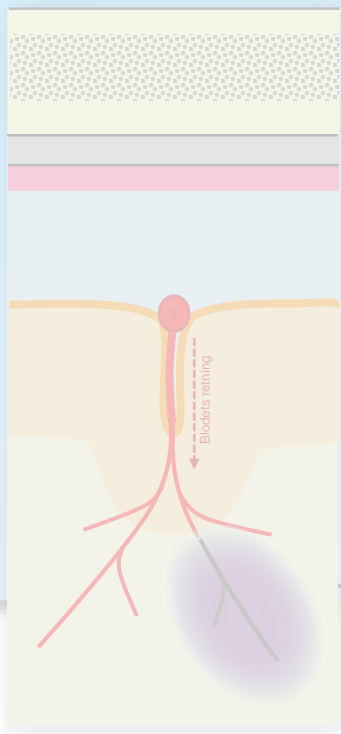

Diffusionsvægtet (DWI)

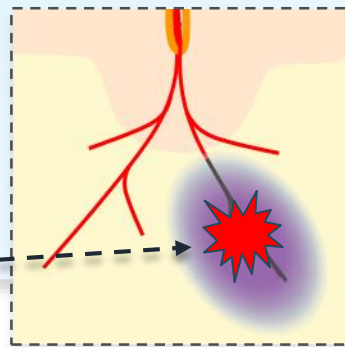
Hæmorrhagisk apopleksi

Iskæmisk apopleksi

Skyldes blodprop
Ca. 90% (9-10.000/år)

Ca. 15% får blødning
i infarkt
(*hæmorrhagisk
transformation*)

Hæmorrhagi

Skyldes blødning
Ca. 10% (1000-1500/år)

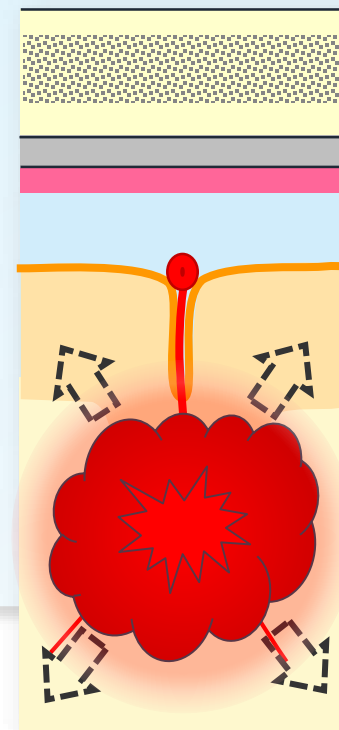

Illustration: Jacob Liljehult 2021

Hæmorrhagisk apopleksi

(Blødning)

Ætiologi

Hæmorrhagi betyder udsivning af blod fra blodbanen til et væv hvor der ikke ellers er blod

- Skyldes en revne på en arterie i hjernen
- Oftest pga. arteriosklerose -> arterierne bliver stive og skrøbelige
- Sjældent pga. aneurisme eller traume.

Hæmorrhagisk apopleksi

(Blødning)

Patologi

- 1) Cellerne i ramte område dør
 - Direkte skade fra blodkomponenter
 - Blodet koagulerer og hæmmer gasudveksling
- 2) Blodet fylder og trykker derfor på det omkringliggende hjernevæv.
(Forhøjet intra-kranielt tryk)
- 3) Ødemdannelse omkring blødningen
 - Udsivning af plasmaproteiner fra hæmatomet

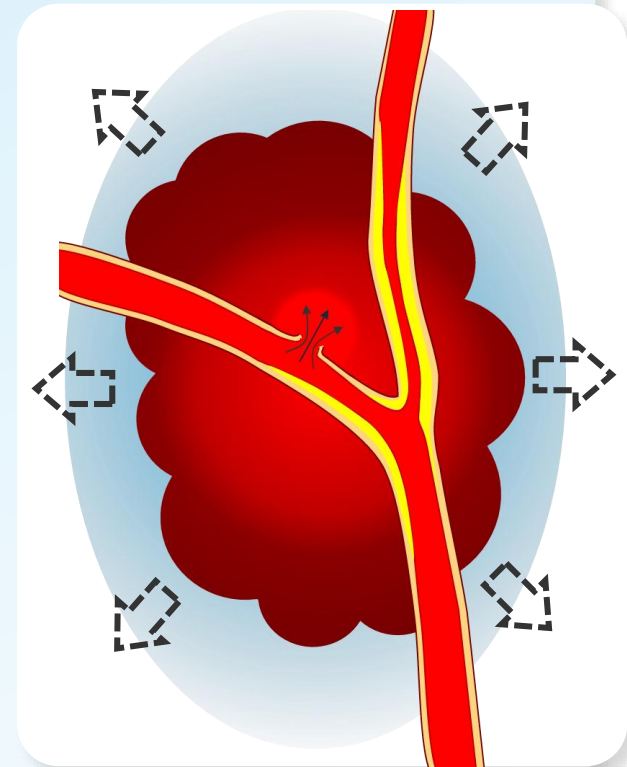
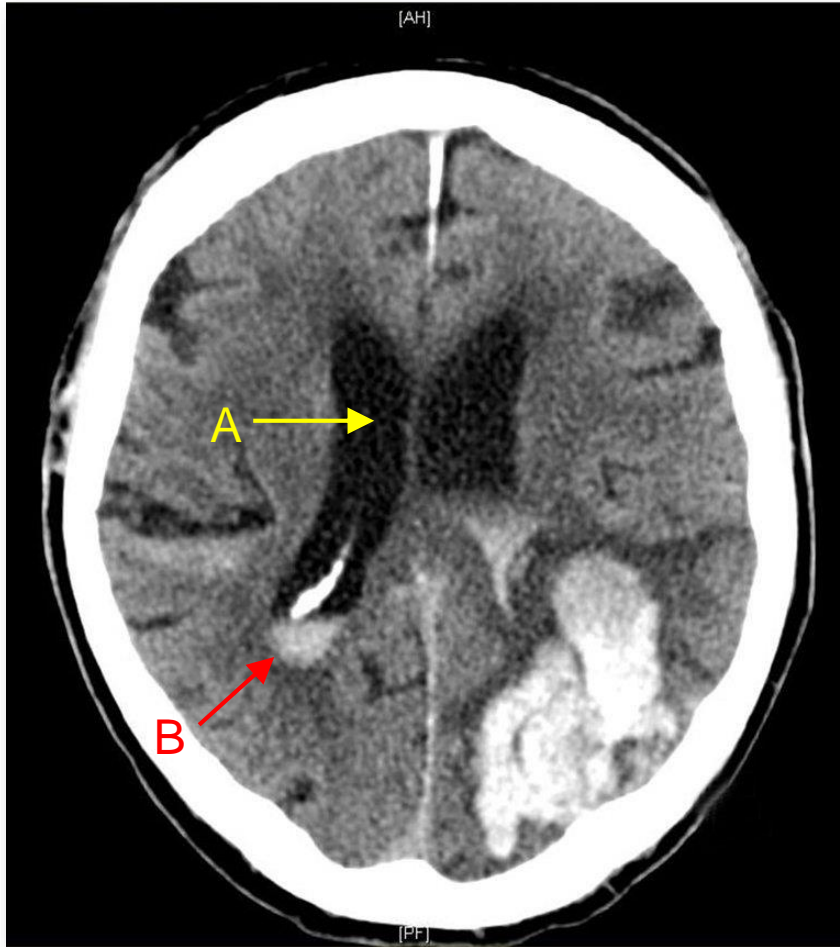

Illustration: Jacob Liljehult 2021

Jacob Mesot Liljehult

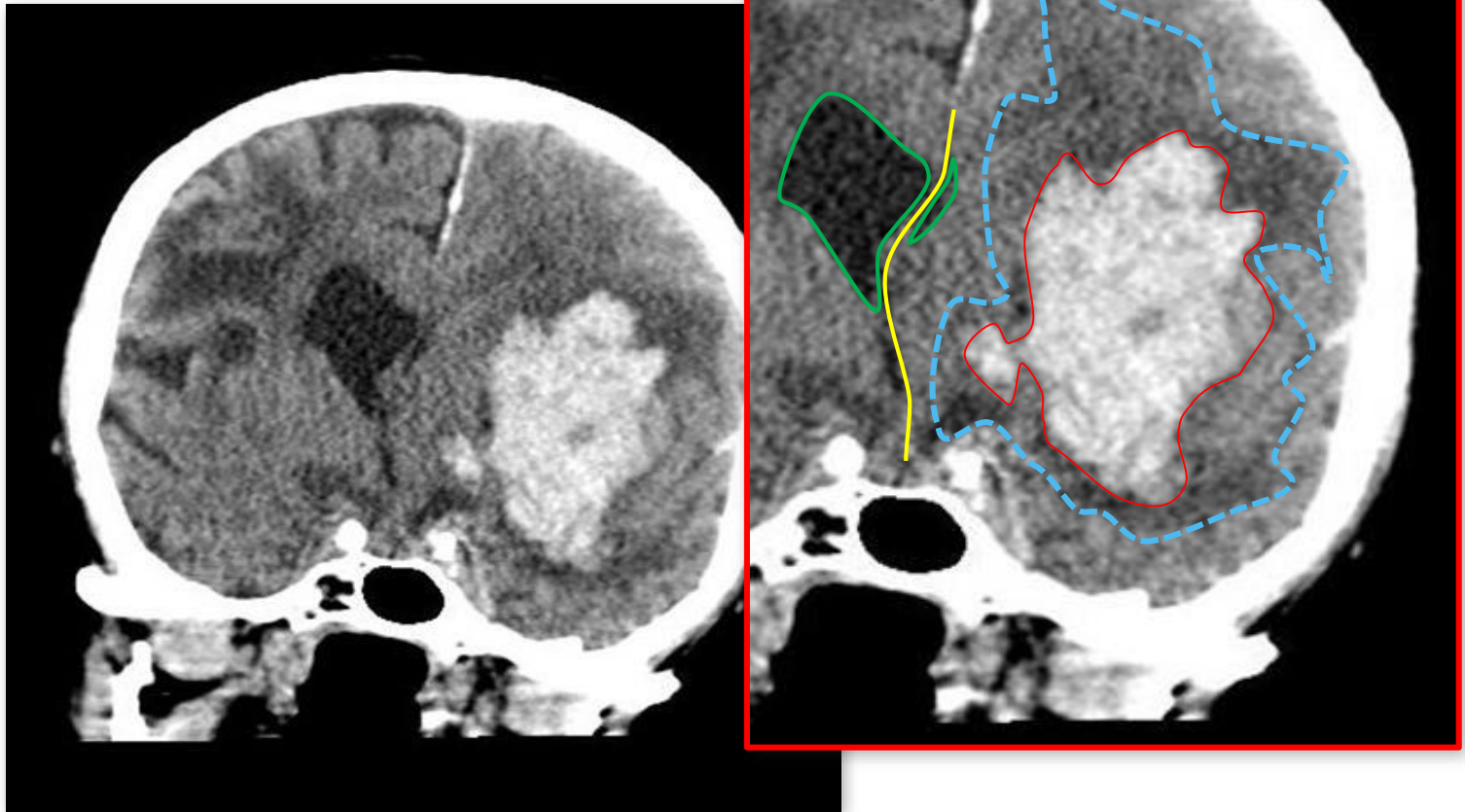
A Forskydning af septum over midtlinjen
B Blodrester i lateralventriklen

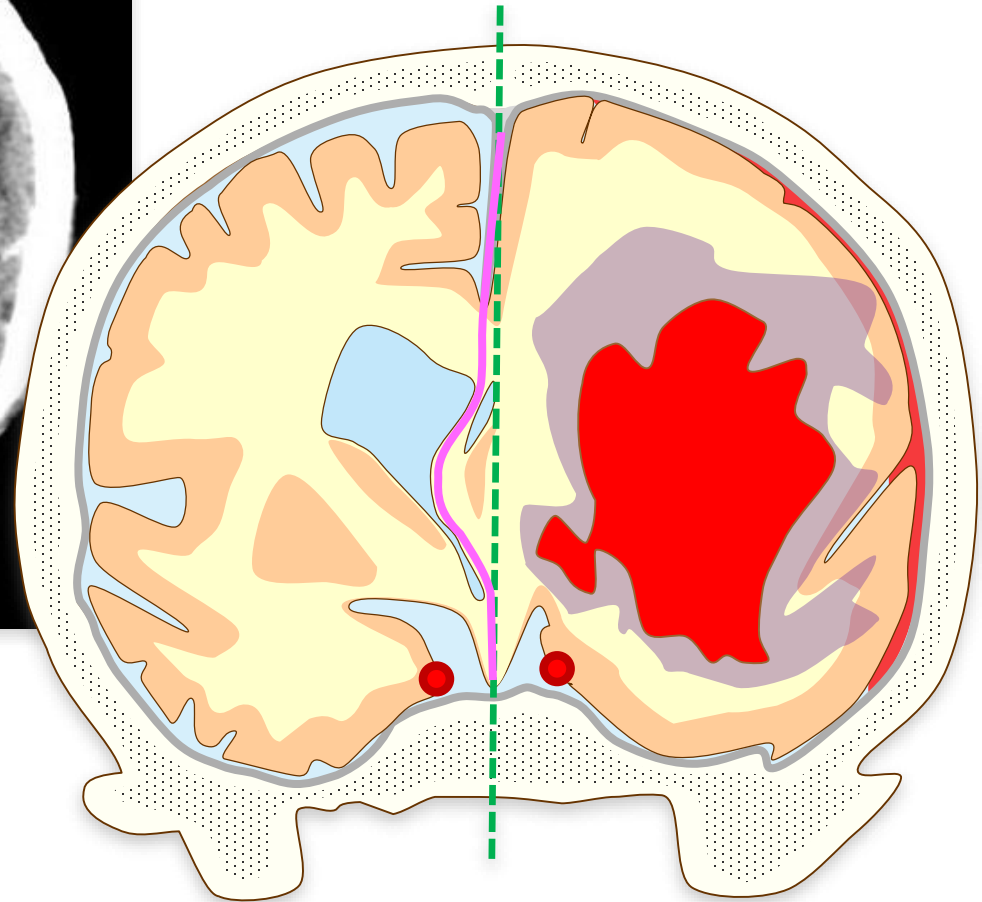
Blødning

Ødem

Blødning med gennembrud til begge lateral ventrikler

Blødning med ødem. Bemærk forskydning af midtlinjen og udfladning af overfladesulci

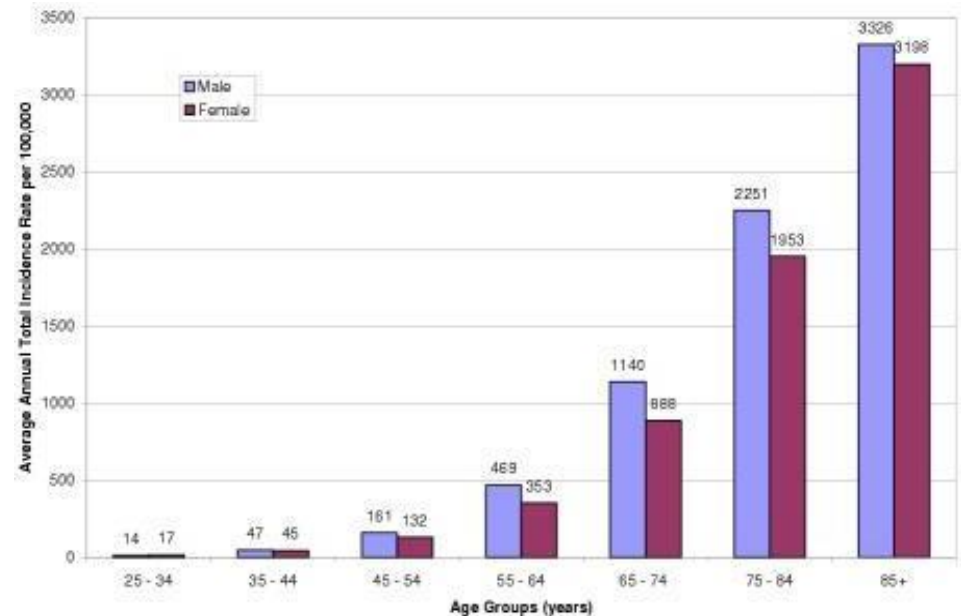

Blødning med ødem. Bemærk forskydning af midtlinjen og udfladning af overfladesulci

Forekomst

Forekomst

- Ca. 12.000 nye tilfælde om året i DK
- Incidensrate 3/1000 per år
- Hyppigheden stiger med alderen
- Omkring 40.000 lever med *funktionsnedsættelse* efter apopleksi

Risikofaktorer

Articles

Risk factors for ischaemic and intracerebral haemorrhagic stroke in 22 countries (the INTERSTROKE study): a case-control study

Martin J O'Donnell, Denis Xavier, Lisheng Liu, Hongye Zhang, Siu Lim Chin, Purnima Rao-Melacini, Sumathy Rangarajan, Shafiqul Islam, Prem Pais, Matthew McQueen, Charles Mondo, Albertino Damasceno, Patricia Lopez-Jaramillo, Graeme J Hankey, Antonio L Dans, Khalid Yusoff, Thomas Truielsen, Hans-Christoph Diener, Ralph L Sacco, Danuta Ryglewicz, Anna Czlonkowska, Christian Weimar, Xingyu Wang, Salim Yusuf, on behalf of the INTERSTROKE investigators*

Lancet 2010; 376: 112-23
Published Online
June 12, 2010
DOI:10.1016/S0140-6736(10)60834-3

See Comment page 74

*Members listed at end of paper

Population Health Research Institute, McMaster University, Hamilton, ON, Canada

(M J O'Donnell PhD, S L Chin, P Rao-Melacini MSc, S Rangarajan MSc, S Islam MSc, Prof M J McQueen MSc, Prof S Yusuf DPhil); HBB-Clinical Research Facility, MUI Galway, Ireland (M J O'Donnell); Sri Jeeva Medical College and Research Institute, Bangalore, India (Prof D Xavier MD); National Centre for Cardiovascular Disease, Beijing, China (Prof L Liu MD); Beijing Hypertension League Institute, Beijing, China (Prof H Zhang MD); Prof X Wang PhD; Uganda Heart Institute, Mulago Hospital, Kampala, Uganda (C Mondo MD); Eduardo Mondlane University, Maputo, Mozambique (Prof A Damasceno MD); Fundacion Oftalmologica de Santander Clinica Carlos Ardila

Background The contribution of various risk factors to the burden of stroke worldwide is unknown, particularly in countries of low and middle income. We aimed to establish the association of known and emerging risk factors with stroke and its primary subtypes, assess the contribution of these risk factors to the burden of stroke, and explore the differences between risk factors for stroke and myocardial infarction.

Methods We undertook a standardised case-control study in 22 countries worldwide between March 1, 2007, and April 23, 2010. Cases were patients with acute first stroke (within 5 days of symptoms onset and 72 h of hospital admission). Controls had no history of stroke, and were matched with cases for age and sex. All participants completed a structured questionnaire and a physical examination, and most provided blood and urine samples. We calculated odds ratios (ORs) and population-attributable risks (PARs) for the association of all stroke, ischaemic stroke, and intracerebral haemorrhagic stroke with selected risk factors.

Findings In the first 3000 cases (n=2337, 78%, with ischaemic stroke; n=663, 22%, with intracerebral haemorrhagic stroke) and 3000 controls, significant risk factors for all stroke were: history of hypertension (OR 2.64, 99% CI 2.26-3.08; PAR 34.6%, 99% CI 30.4-39.1); current smoking (2.09, 1.75-2.51; 18.9%, 15.3-23.1); waist-to-hip ratio (1.65, 1.36-1.99 for highest vs lowest tertile; 26.5%, 18.8-36.0); diet risk score (1.35, 1.11-1.64 for highest vs lowest tertile; 18.8%, 11.2-29.7); regular physical activity (0.69, 0.53-0.90; 28.5%, 14.5-48.5); diabetes mellitus (1.36, 1.10-1.68; 5.0%, 2.6-9.5); alcohol intake (1.51, 1.18-1.92 for more than 30 drinks per month or binge drinking; 3.8%, 0.9-14.4); psychosocial stress (1.30, 1.06-1.60; 4.6%, 2.1-9.6) and depression (1.35, 1.10-1.66; 5.2%, 2.7-9.8); cardiac causes (2.38, 1.77-3.20; 6.7%, 4.8-9.1); and ratio of apolipoproteins B to A1 (1.89, 1.49-2.40 for highest vs lowest tertile; 24.9%, 15.7-37.1). Collectively, these risk factors accounted for 88.1% (99% CI 82.3-92.2) of the PAR for all stroke. When an alternate definition of hypertension was used (history of hypertension or blood pressure >160/90 mm Hg), the combined PAR was 90.3% (85.3-93.7) for all stroke. These risk factors were all significant for ischaemic stroke, whereas hypertension, smoking, waist-to-hip ratio, diet, and alcohol intake were significant risk factors for intracerebral haemorrhagic stroke.

Interpretation Our findings suggest that ten risk factors are associated with 90% of the risk of stroke. Targeted interventions that reduce blood pressure and smoking, and promote physical activity and a healthy diet, could substantially reduce the burden of stroke.

Hypertension (OR 2.64 [2.26-3.08]*)

Kardielle årsager (OR 2.38 [1.77-3.20]*)

Rygning (OR 2.09 [1.75-2.51]*)

Talje/hofte ratio (OR 1.65 [1.36-1.99]*)

Alkohol (OR 1.51 [1.18-1.92]*)

Fysisk inaktivitet (OR 1.45 [1.11-1.89]*)

Diæt (OR 1.35 [1.11-1.64]*)

Depression (OR 1.35 [1.10-1.66]*)

Stress (OR 1.30 [1.06-1.60]*)

* 99% Konfidensinterval

De mørke områder angiver
population attributional risk

Prognose

Funktionsniveau

- 50 % bliver selvhjulpne
- 10-20 % bliver svært invaliderede

Recurrence

- 10 % får en ny apopleksi inden for 1 år

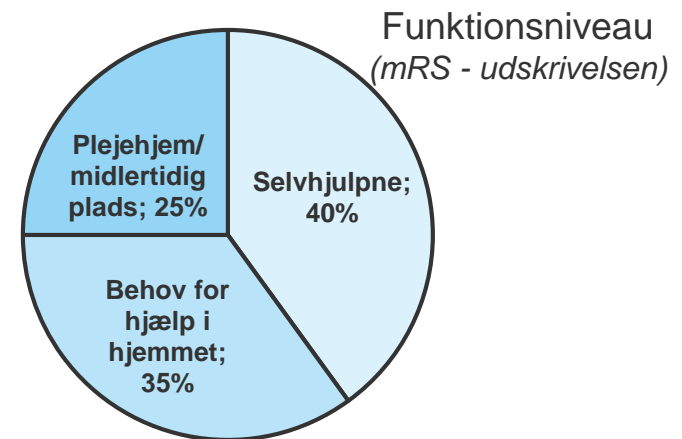
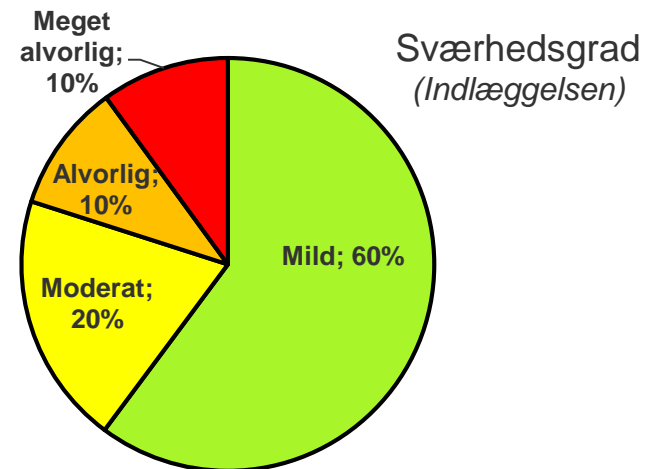
Overlevelse

- 9-11 % dør indenfor 30 dage
- 15-20 % indenfor 1 år

Andre følger

- Ca. 10 % udvikler epilepsi

Prognosen afhænger af sværhedsgraden

Symptomer og neurologiske udfald

Neurologiske udfald

De neurologiske udfald
afhænger af:

1. Omfanget af læsionen

Hvor stort et område er ramt?

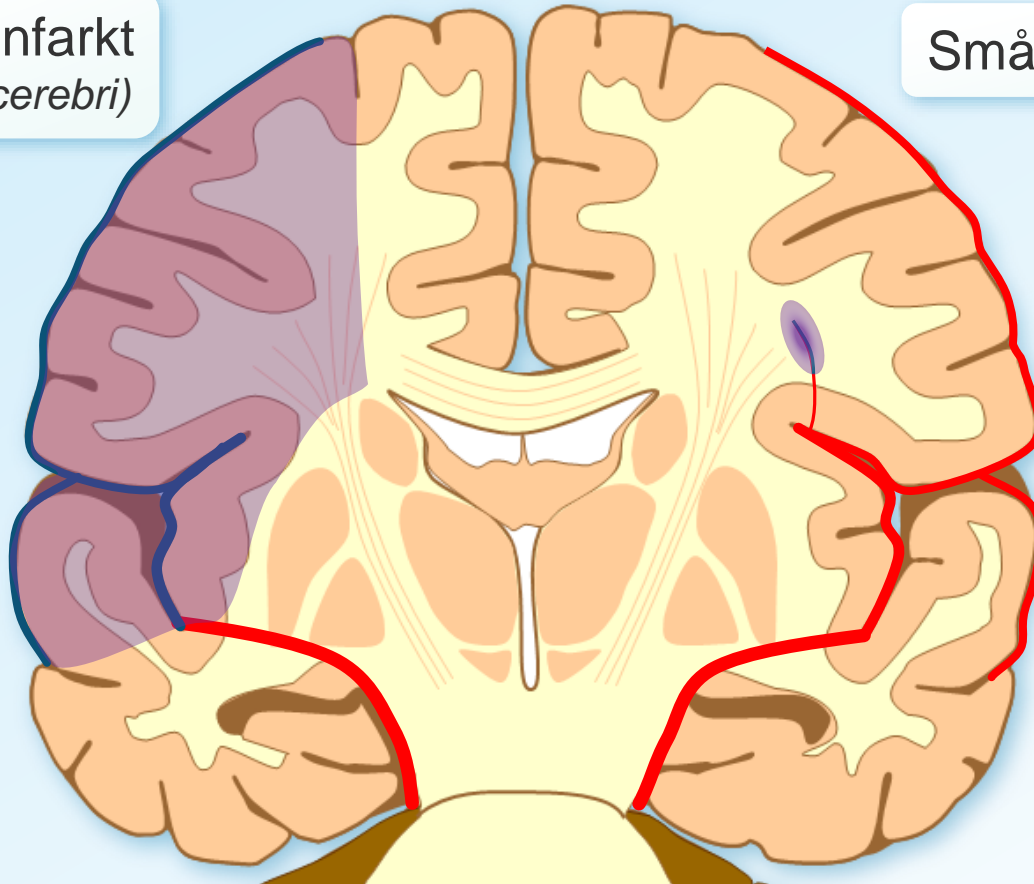
2. Placeringen af læsionen

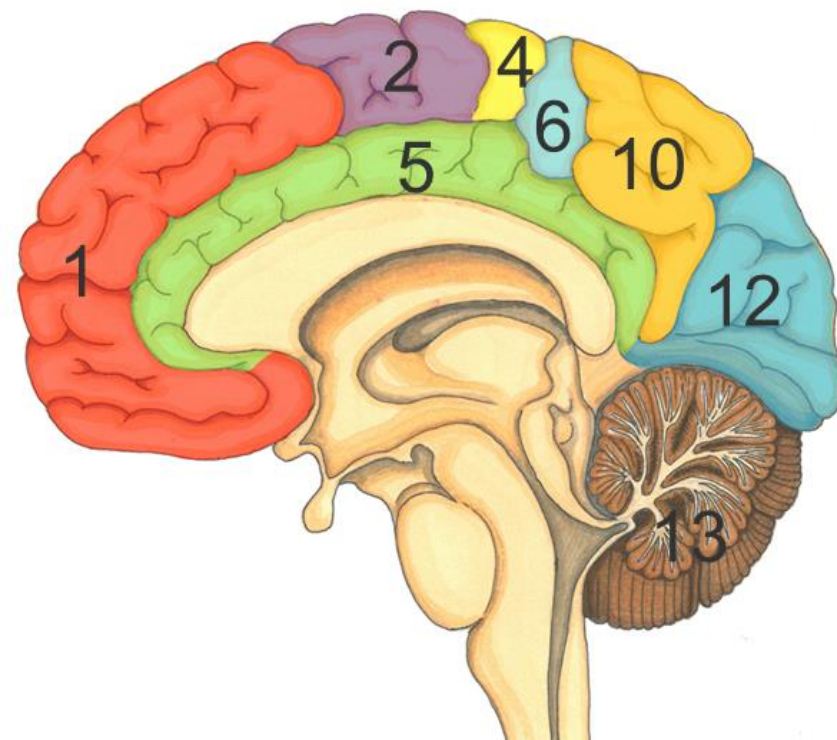
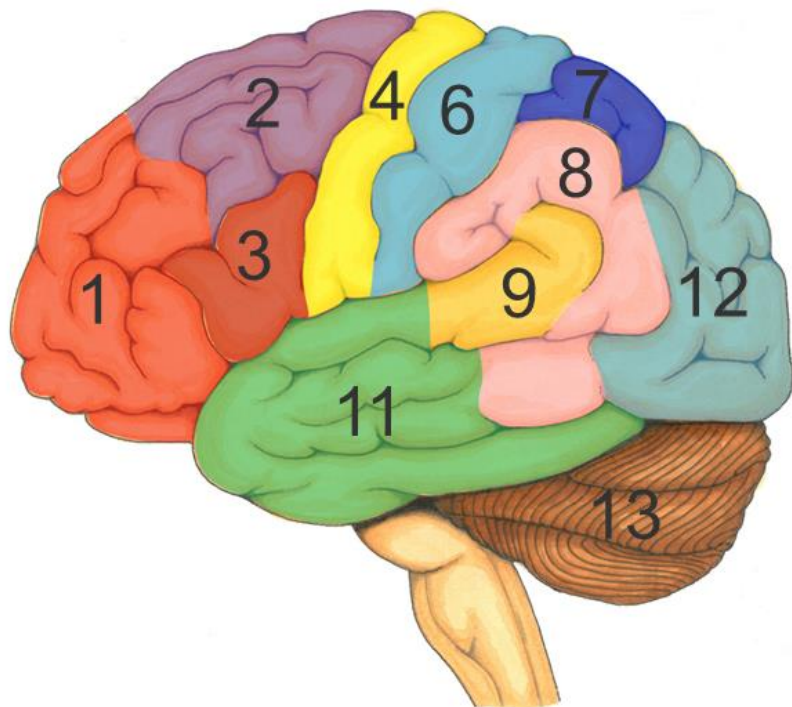
Hvilket område er ramt?

Omfanget af læsionen

Storkarsinfarkt
(a. media cerebri)

Småkarsinfarkt

1	Højere mentale funktioner Koncentration, planlægning, dømmekraft, impulshæmning, kreativitet
2	Sekundært motorisk område Øjenbevægelser, orientering, skemaer for bevægelser
3	Broca's område Motorisk del af talen
4	Primært motorisk område Initiering af bevægelser

5	Emotionelt område Smerte, sult, "fight & flight"
6	Primært somato-sensorisk område
7	Sekundært somato-sensorisk område Vurdering af tekstur, vægt etc
8	Wernickes område Sprog forståelse
9	Auditorisk område Hørelse

10	Associativt sensorisk område
11	Associativt område Korttidshukommelse, emotioner
12	Visuelt område Syn, objektgenkendelse
13	Cerebellum Balance, kropsholdning, koordination af bevægelser

Illustration: Jacob Liljehult 2020

Hemisfære-lateralisering

Venstre

Højre

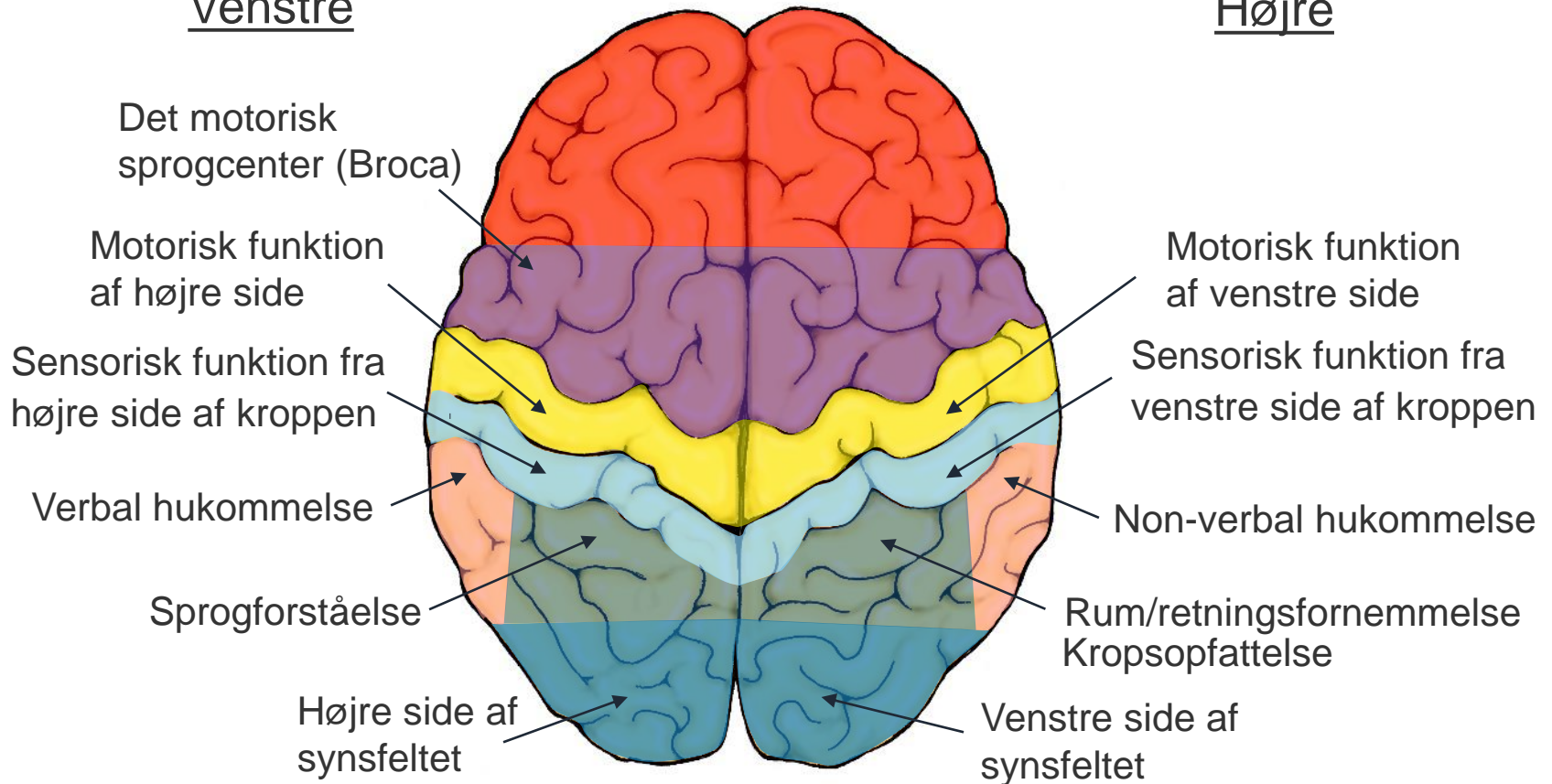
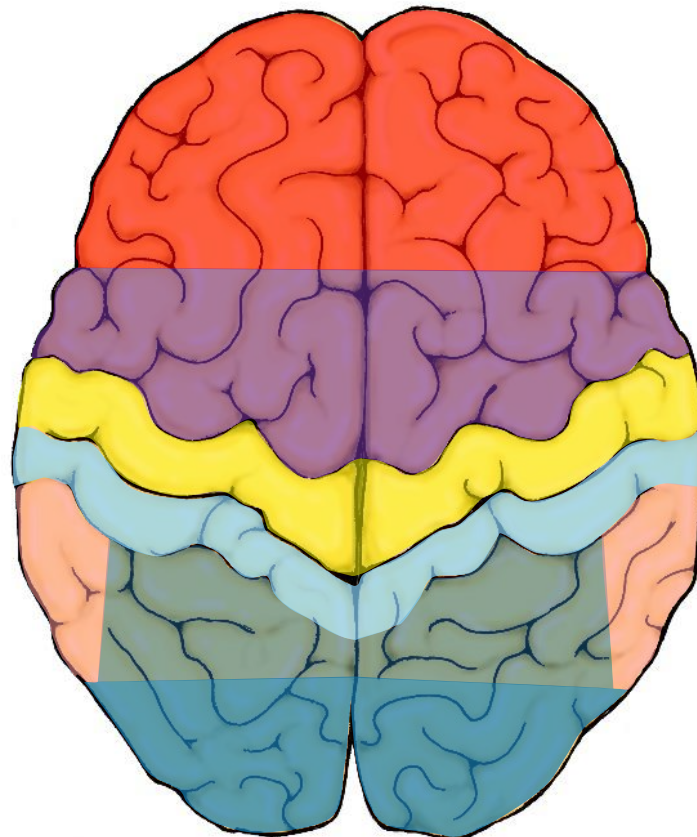

Illustration: Jacob Liljehult 2020

Hemisfære-lateralisering

Venstre

- Højresidige motoriske og sensoriske udfald
- Højresidige synsudfald
- Sproglige udfald (*tale, forståelse, læse, skrive, regne*)
- Apraksi
- Negativ affekt/ nedsat psyko-motorisk tempo

Højre

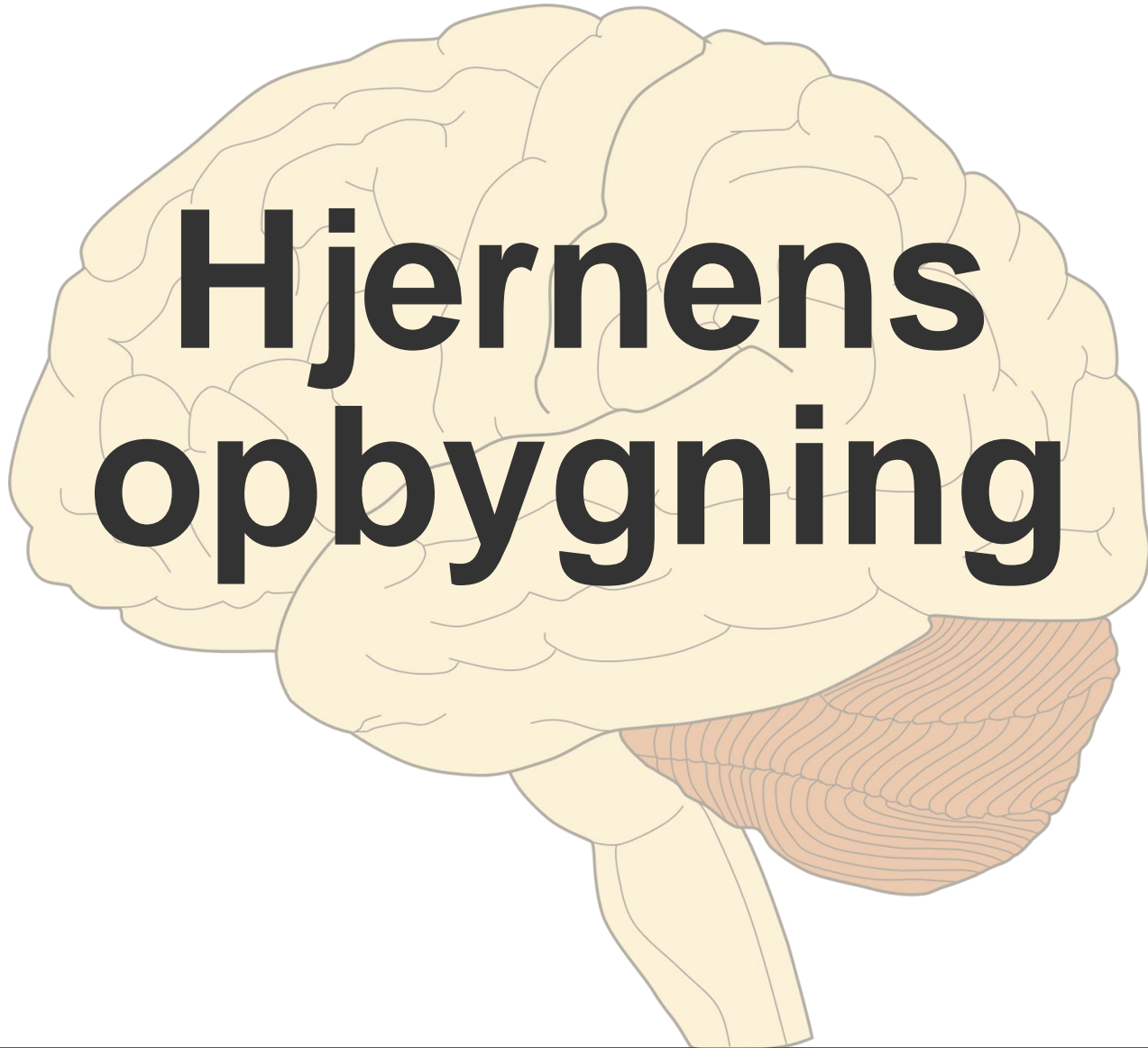
- Venstresidige motoriske og sensoriske udfald
- Venstresidige synsudfald
- Nedsat sygdoms-erkendelse
- Manglende overblik/ rum-retnings forstyrrelser
- Neglekt
- Positiv affekt/ hurtigt psyko-motorisk tempo

Illustration: Jacob Liljehult 2020

Neurologiske udfald

- Nedsat bevidsthed
- Motorisk og somato-sensoriske udfald
- Synsforstyrrelser
- Sproglige og kommunikative problemer
- Visuo-spartielle forstyrrelser
 - Neglekt og inattention, apraksi
- Adfærds- og opmærksomhedsforstyrrelser
- Anosognosi
- Kramper

Hjernens opbygning

Hjernens overflade

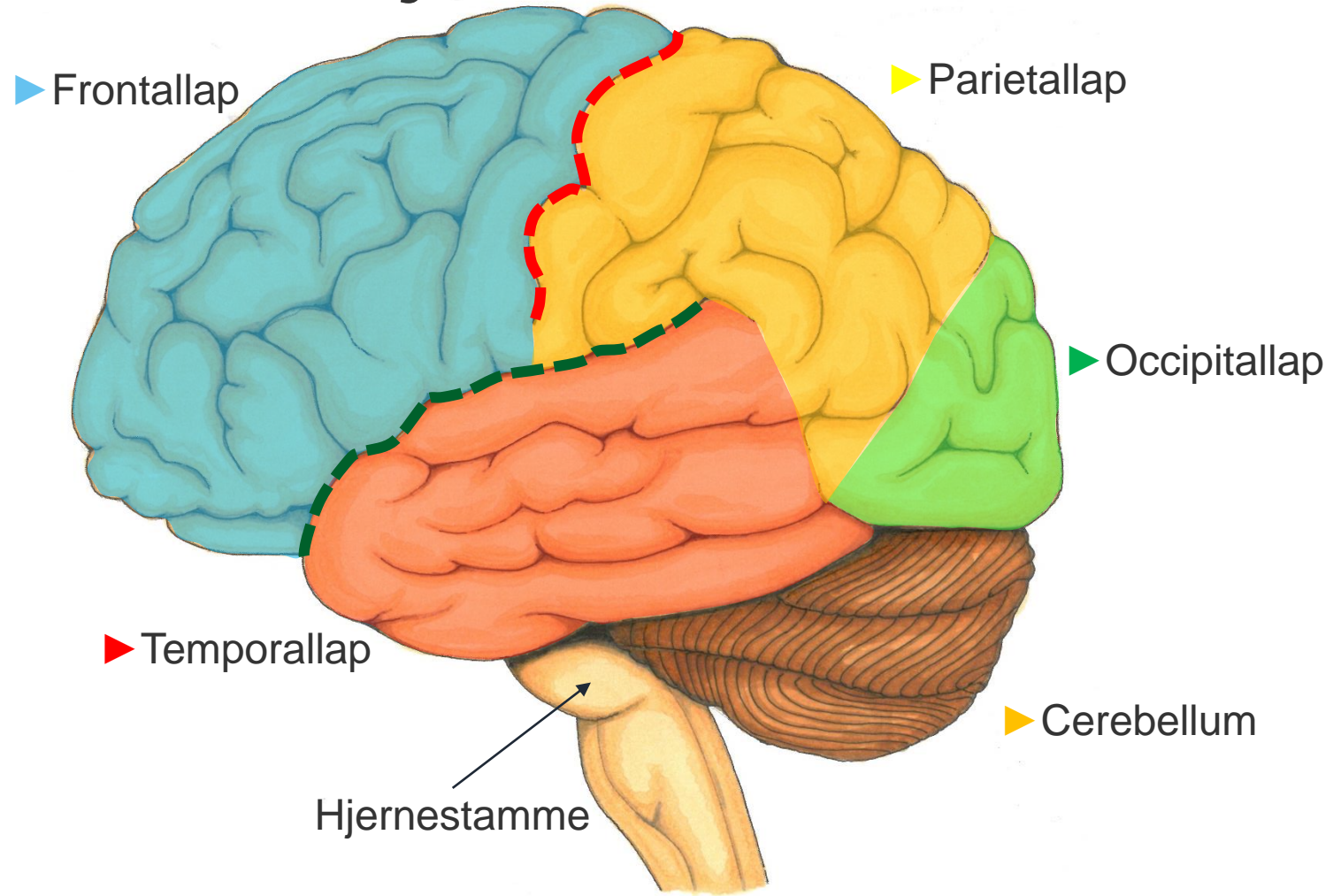

Illustration: Jacob Liljehult 2020

Jacob Mesot Liljehult

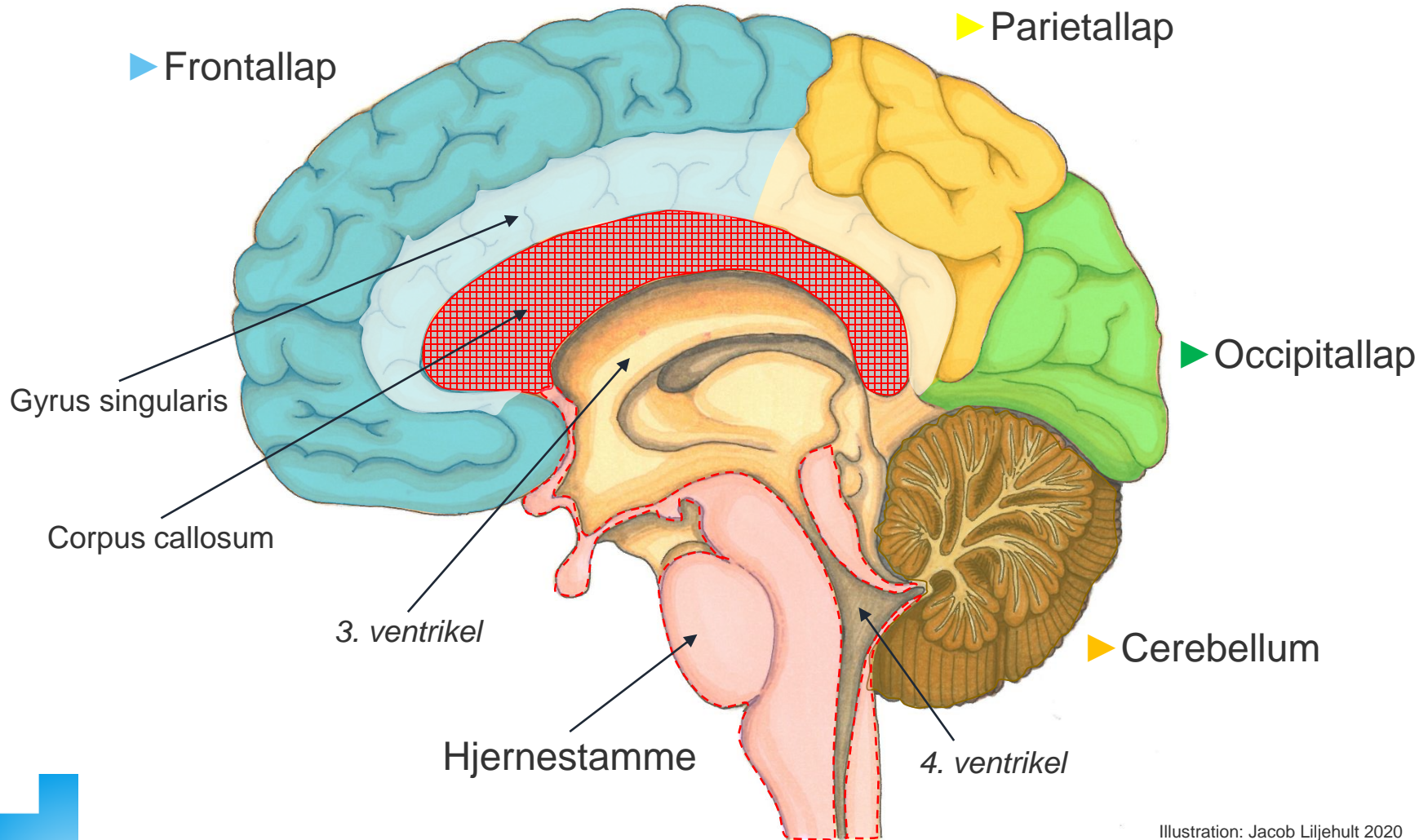

Illustration: Jacob Liljehult 2020

Hjernen

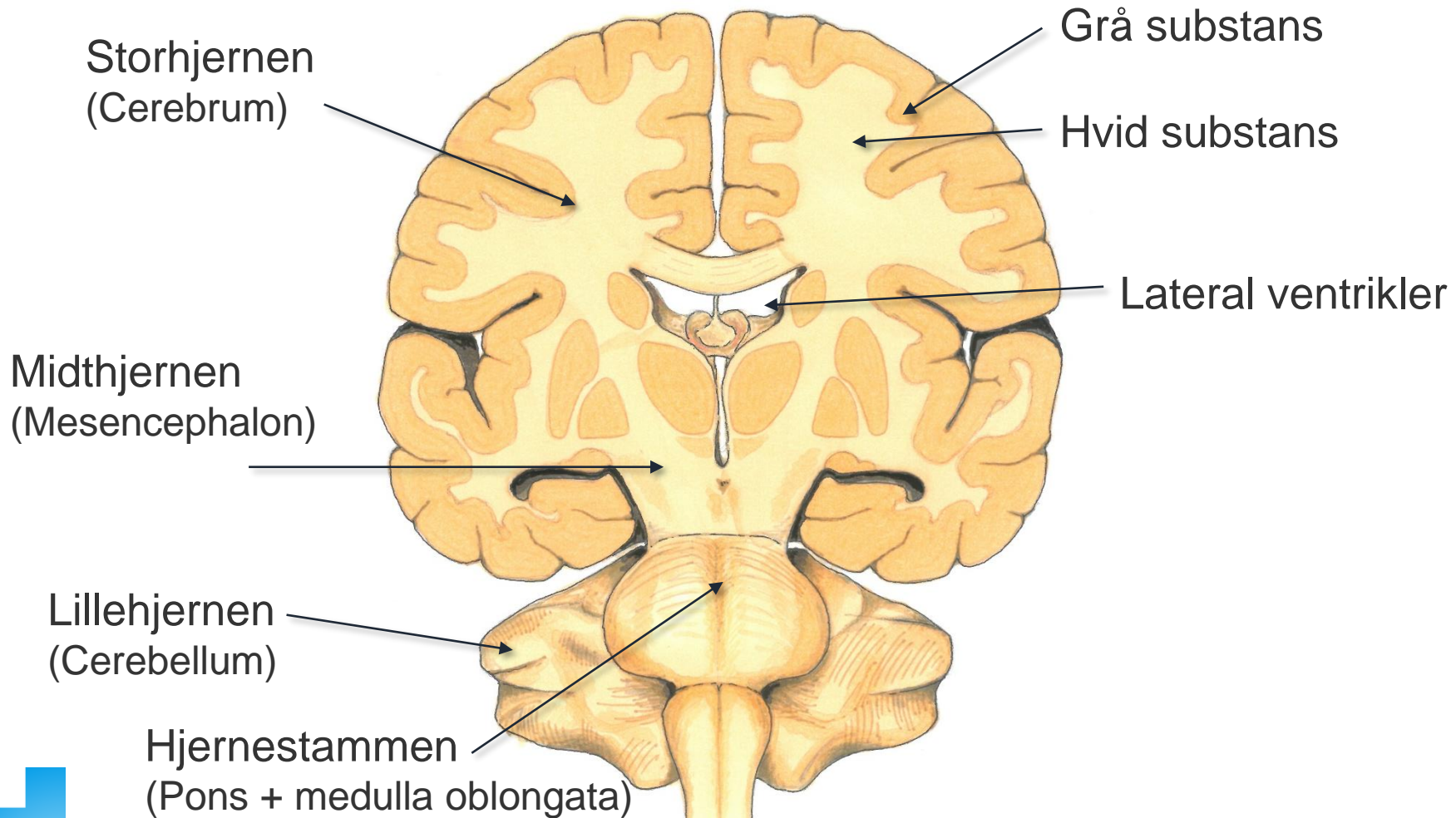

Illustration: Jacob Liljehult 2020

Dybe strukturer

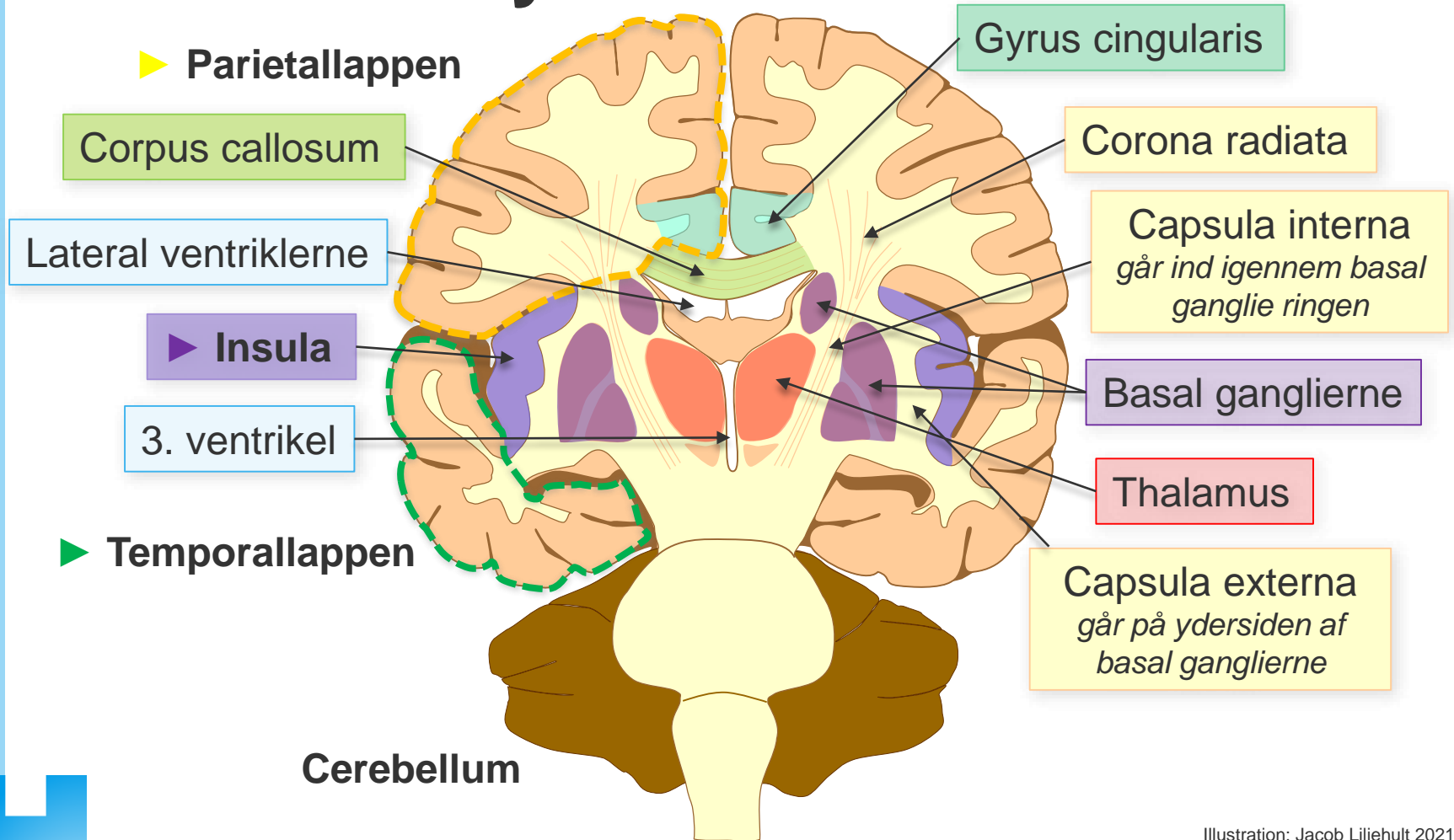
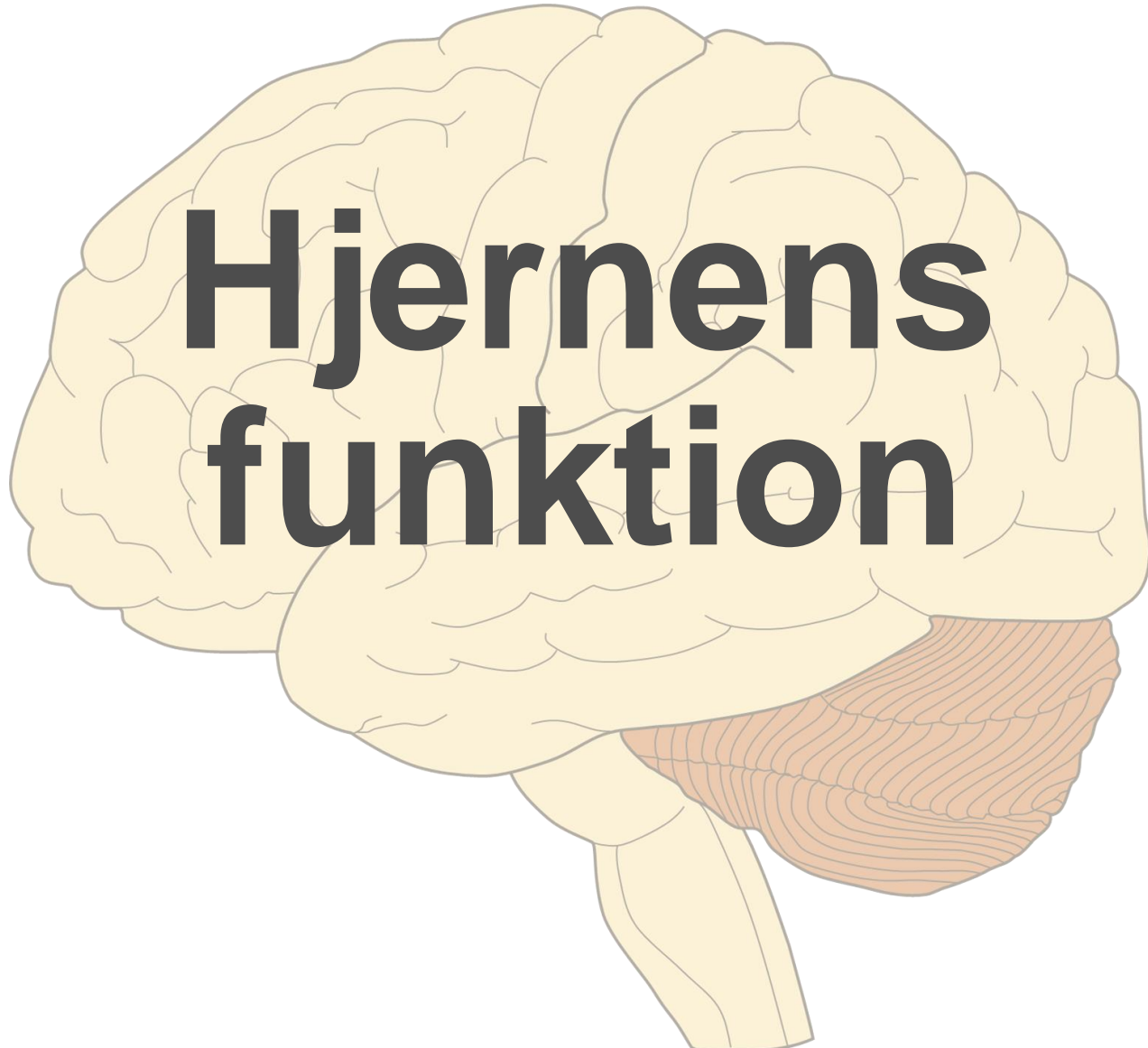
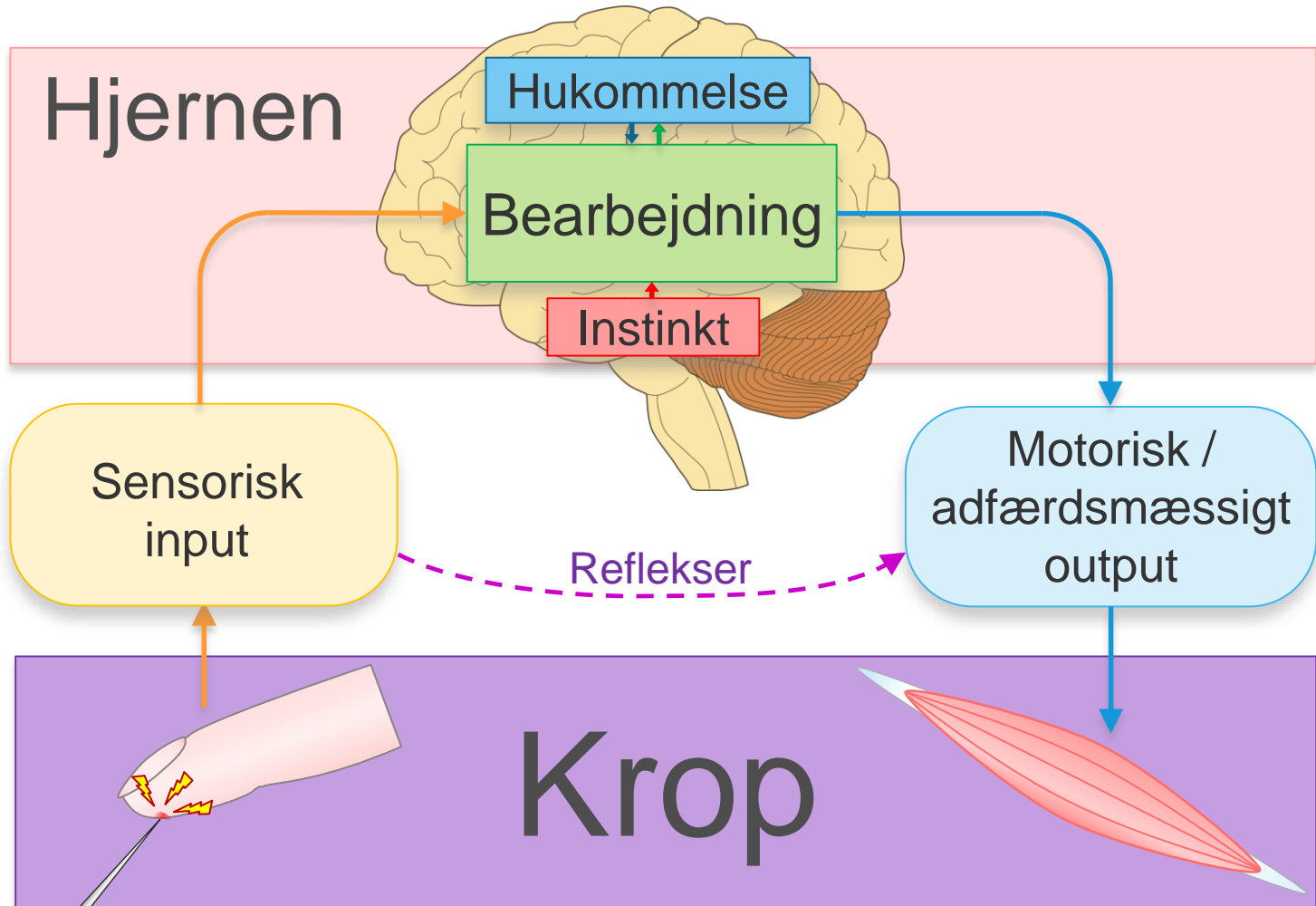

Illustration: Jacob Liljehult 2021

Hjernens funktion

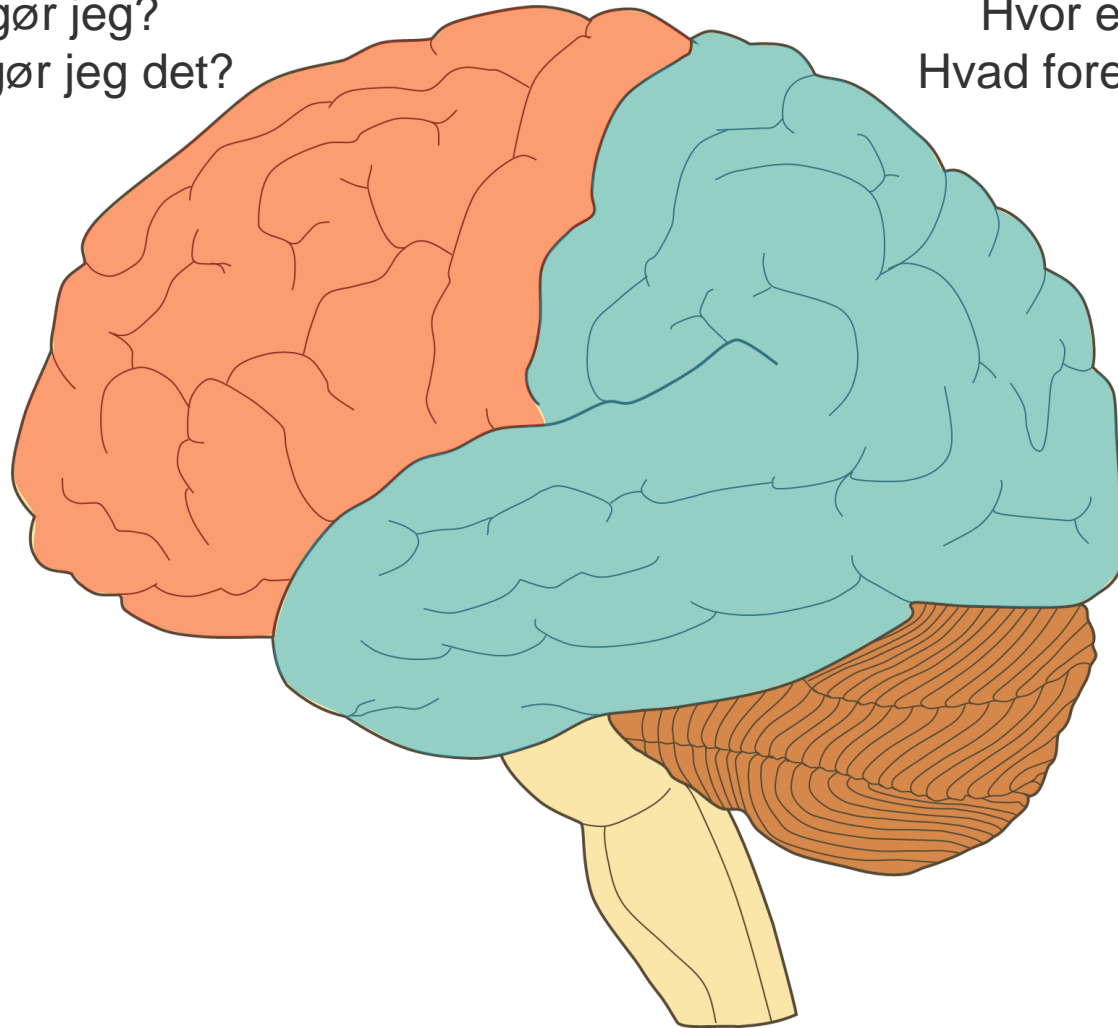

Funktionel model

Eksekution

Hvad gør jeg?
Hvordan gør jeg det?

Perception

Hvor er jeg?
Hvad foregår der?

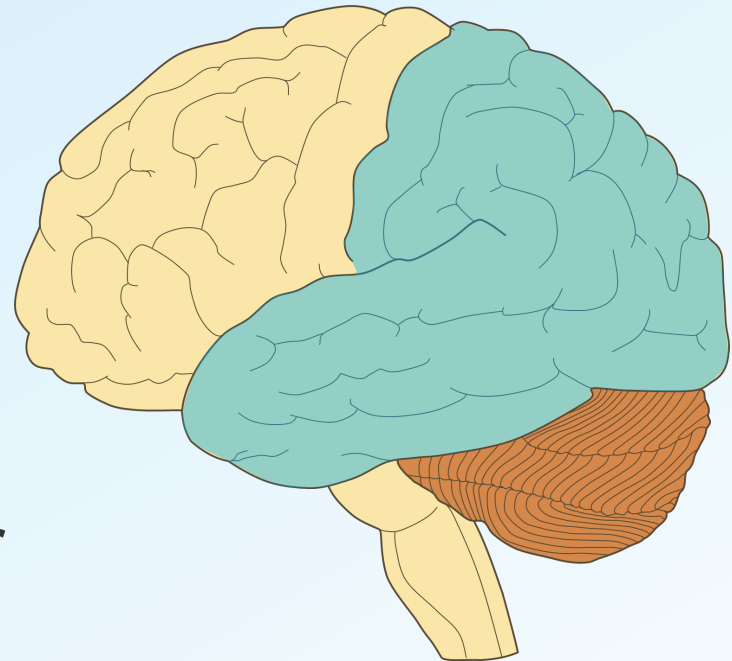
Illustration: Jacob Liljehult 2022

Jacob Mesot Liljehult

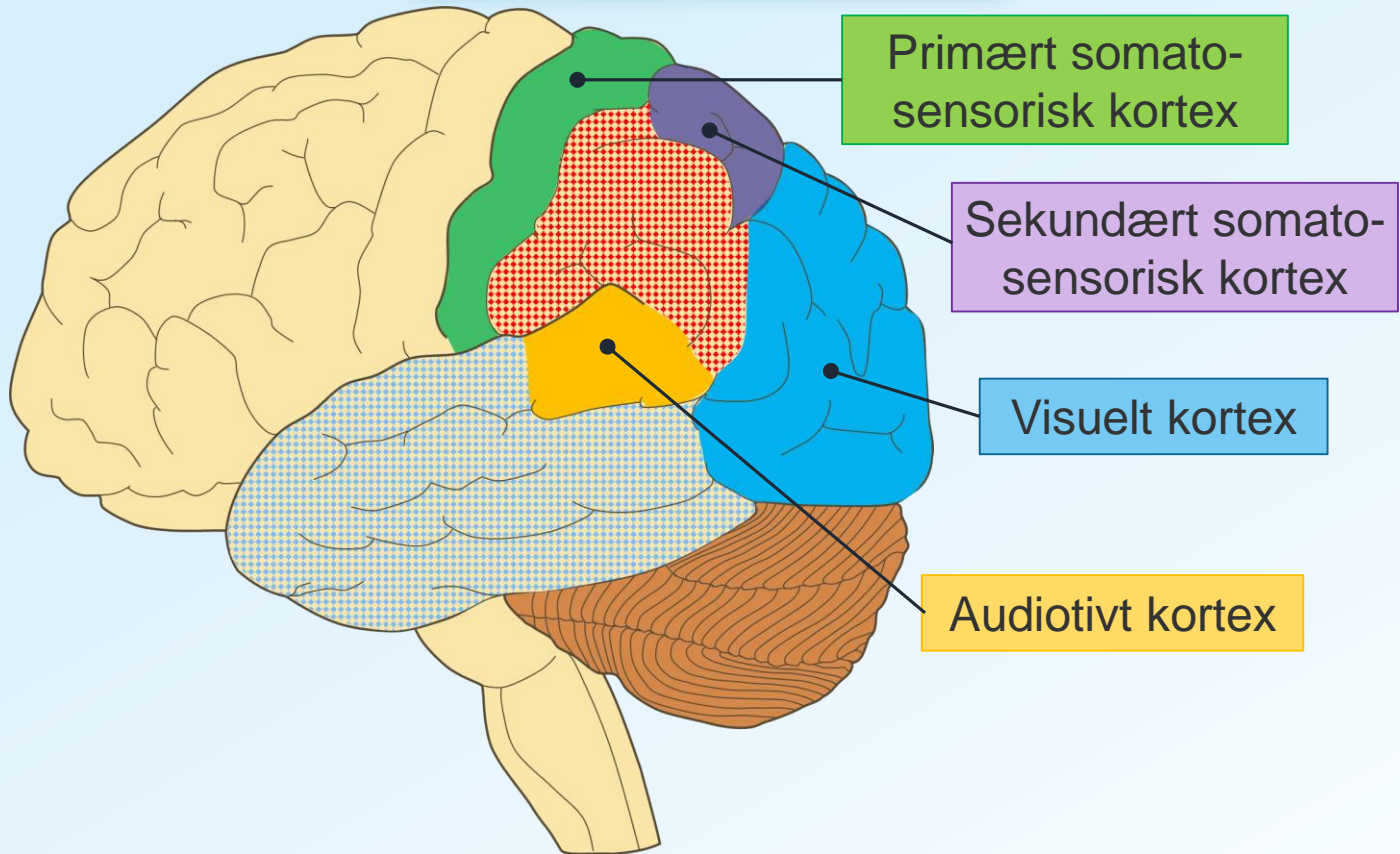
Perception

Sanser

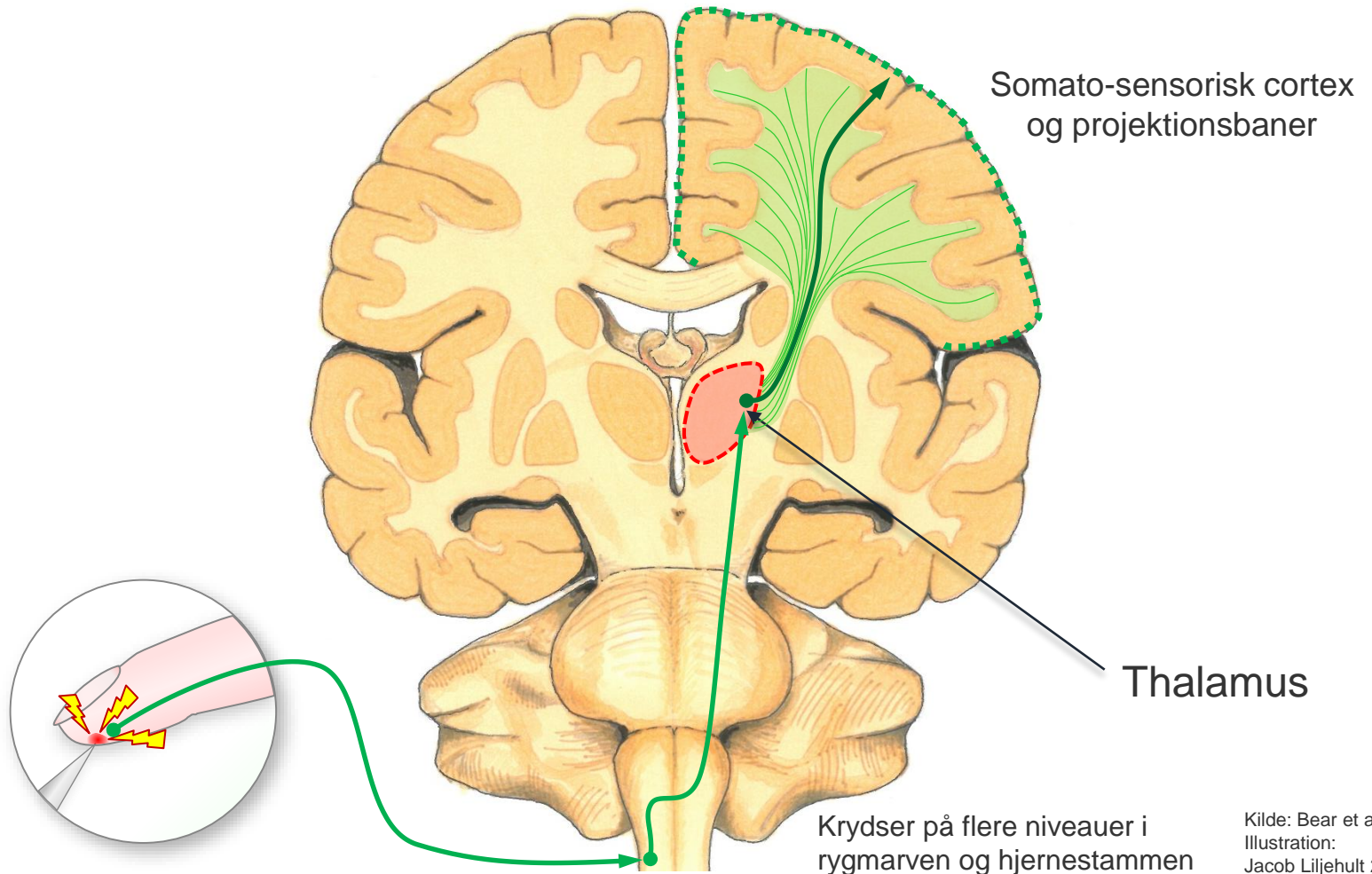
- **Specialiserede sanser**
 - Lugt
 - Smag
 - Syn
 - Hørelse
 - Balance
- **Somato-sensoriske sanser**
 - Berøring
 - Smerte/temperatur
 - Proprioception

Perception

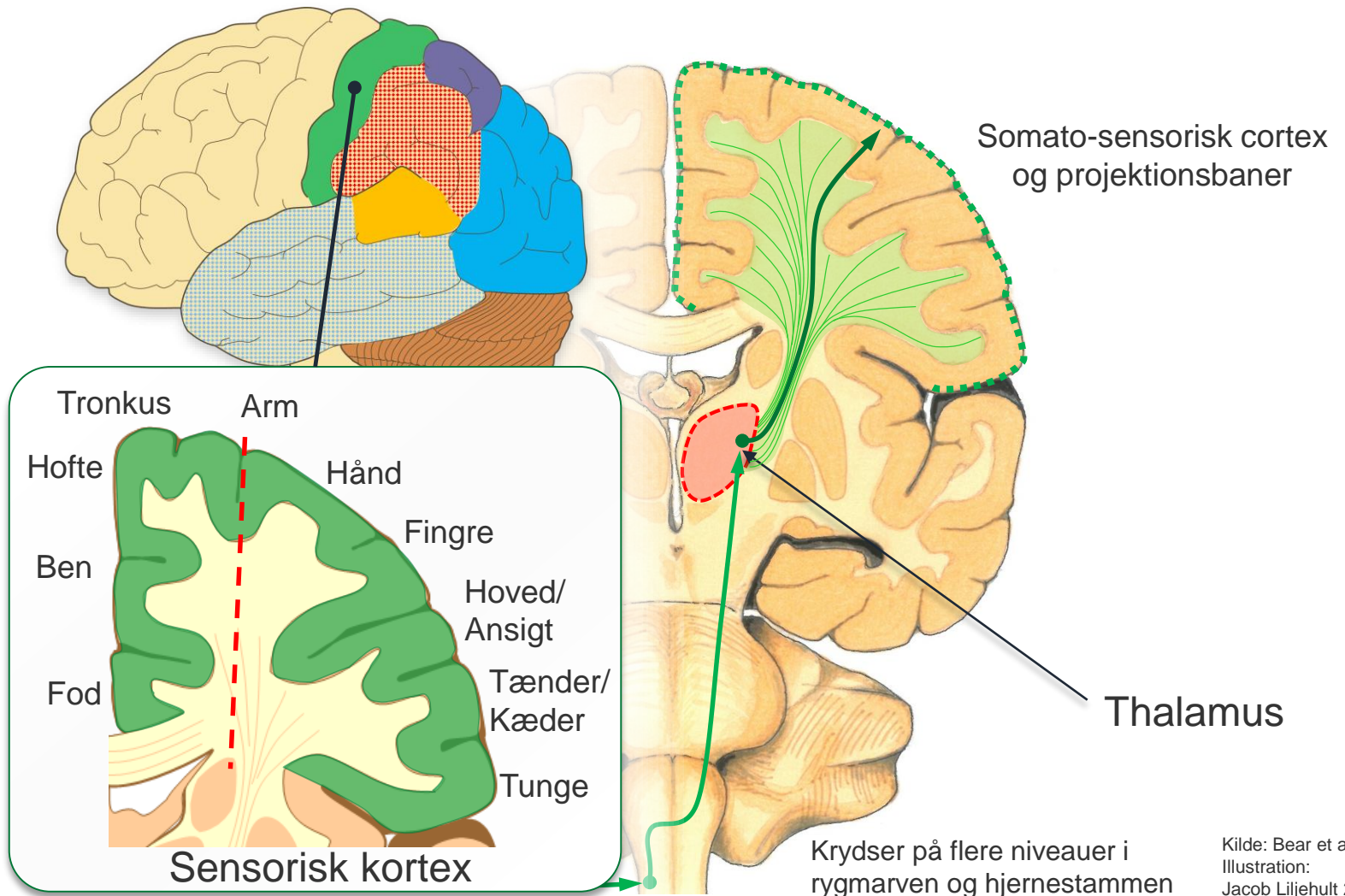

De somato-sensoriske baner

Kilde: Bear et al 2007
Illustration:
Jacob Liljehult 2020

Det sensoriske kortex

Kilde: Bear et al 2007
Illustration:
Jacob Liljehult 2020

Synsbanerne

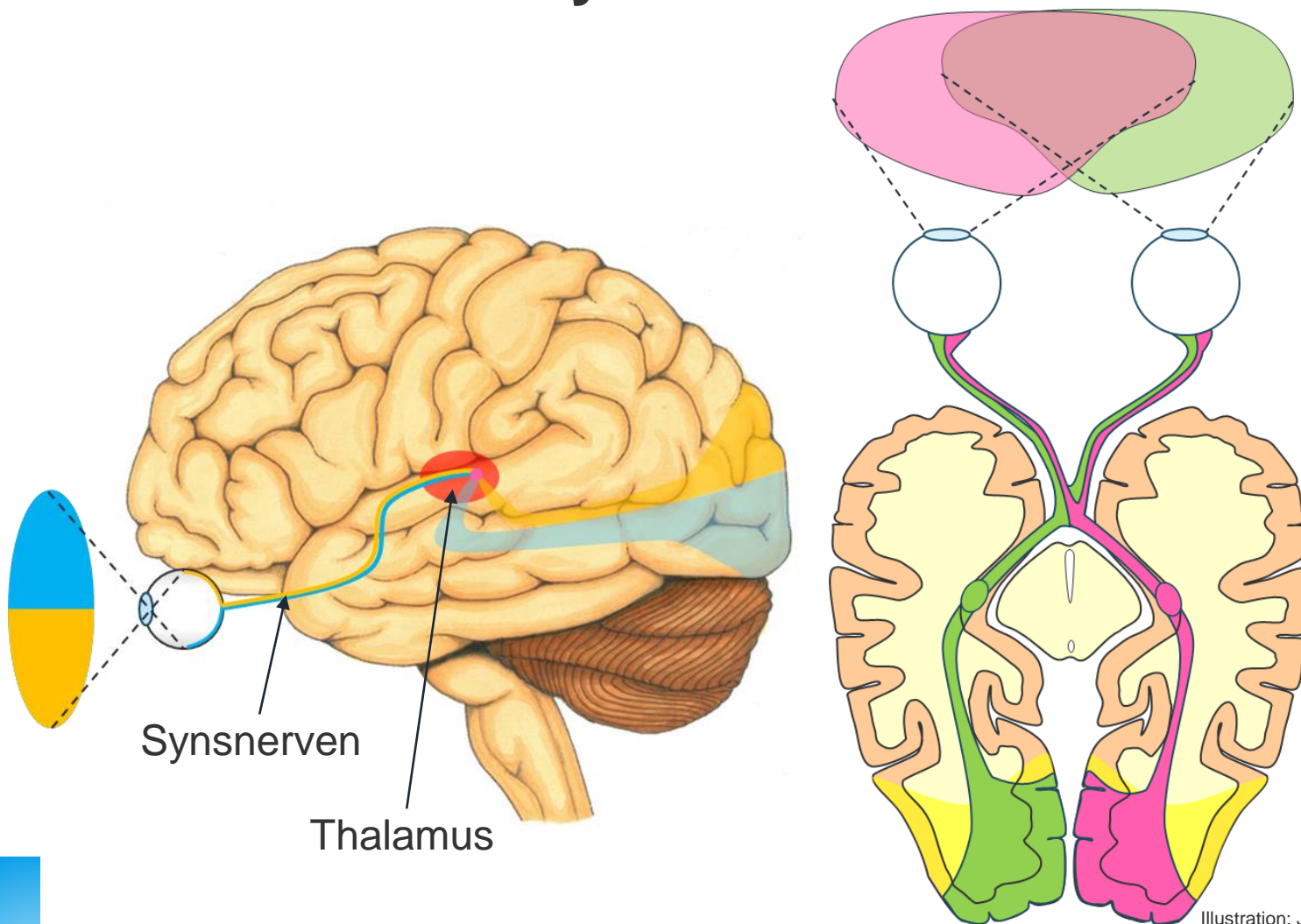
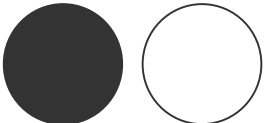

Illustration: Jacob Liljehult 2021

Visuelle forstyrrelser

Ved apopleksi er
anospi altid i
modsatte side

Amaurosis fugax

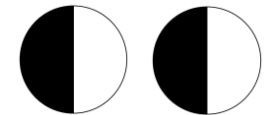
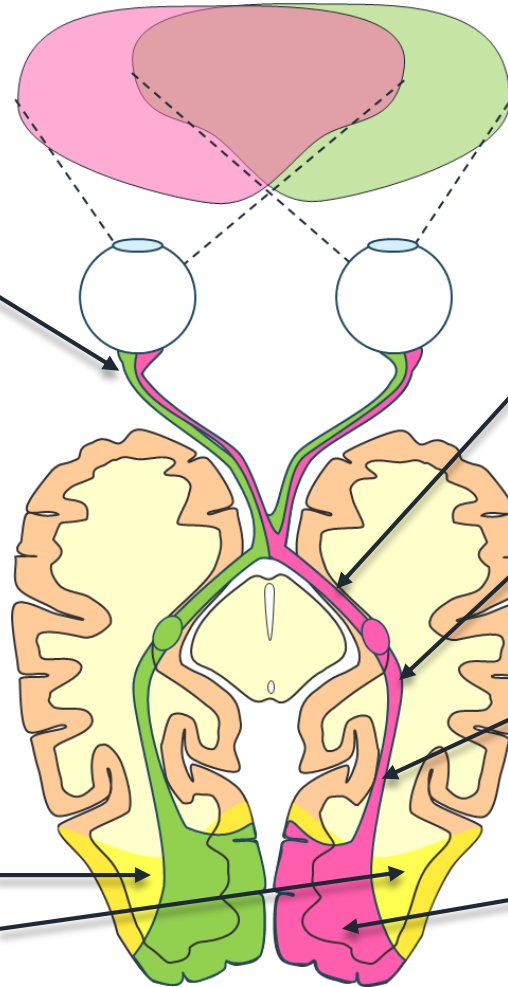

Hvis begge
occipitallapper
er ramt

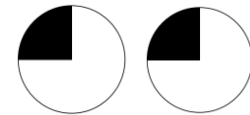

Kortikal blindhed +
anosognosi
(Anton's syndrom)

Agnosi
Manglende evne til at
genkende ting
(Oftest bilaterale læsioner)

hemianopsi

Øvre kvadrant
anopsi

Nedre kvadrant
anopsi

hemianopsi

Illustration: Jacob Liljehult 2021

Visuo-spartielle forstyrrelser

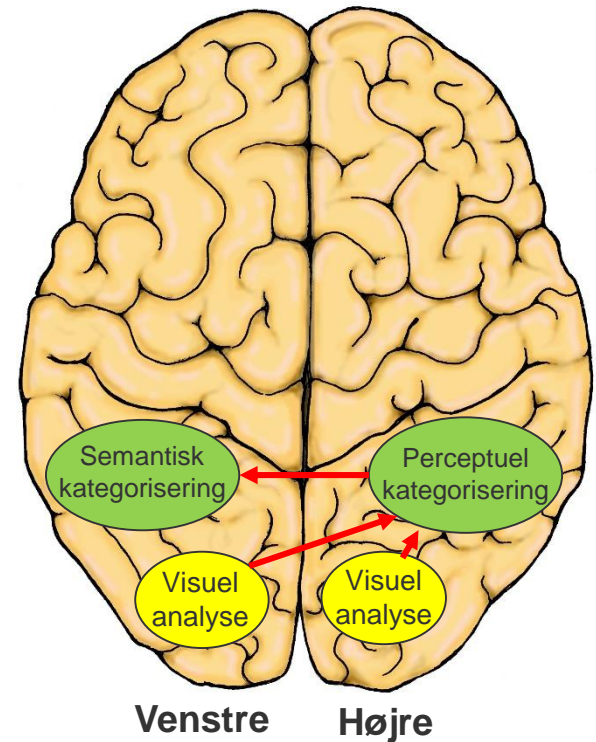
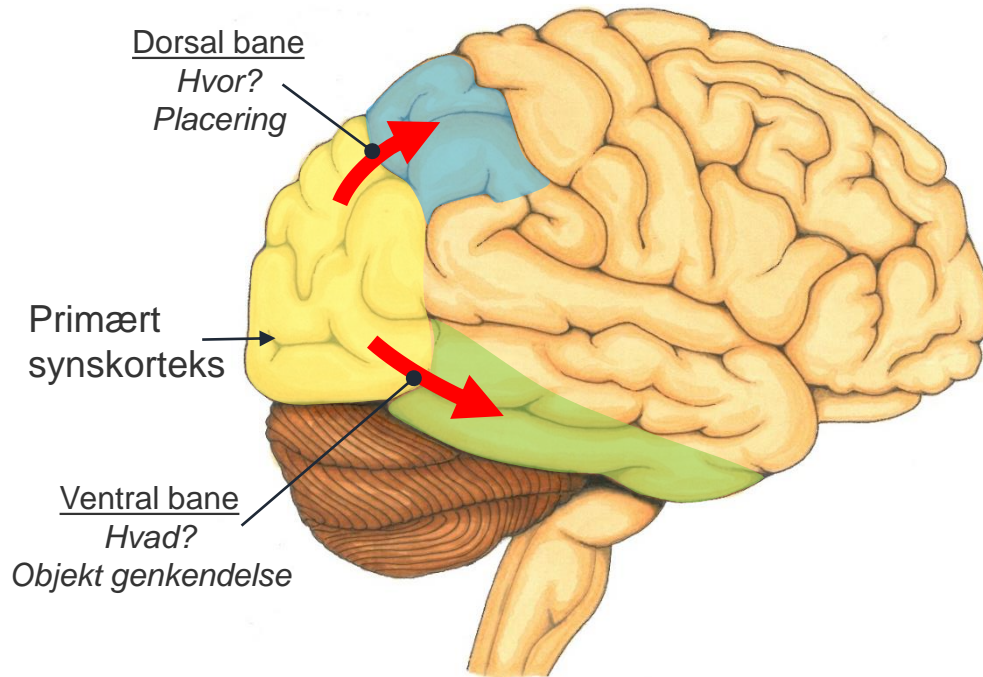

Illustration: Jacob Liljehult 2021

Visuo-spartielle forstyrrelser

Visuel agnosi

- *Problemer med at genkende/identificere genstande visuelt*
- *Højre → Apperceptiv agnosi*
 - *Manglende genkendelse af genstande; kan ofte beskrive detaljer, men ikke helhed*
 - *Påvirker ofte evnen til at genkende ansigter*
- *Venstre → Associativ agnosi*
 - *kan ikke identificere genstande eller deres funktion*

Simultan-agnosi

- *Kan kun identificere én ting ad gangen*

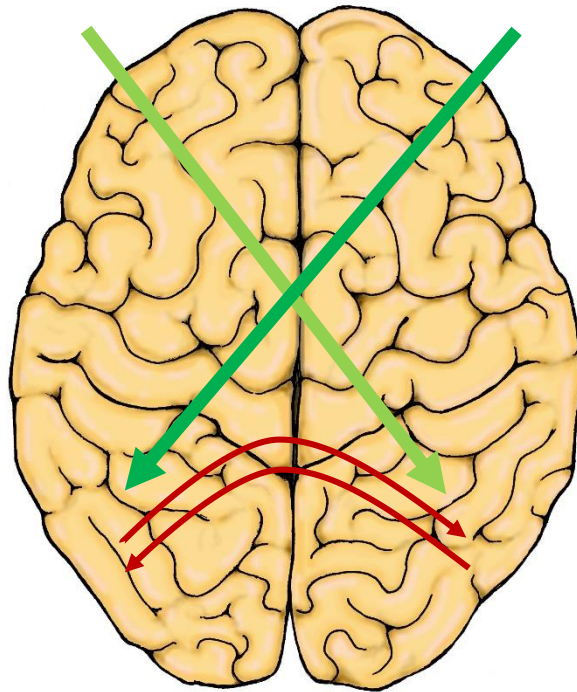
Visuo-spartiel disorientering

- *Problemer med at vurdere genstandes placering i rummet*

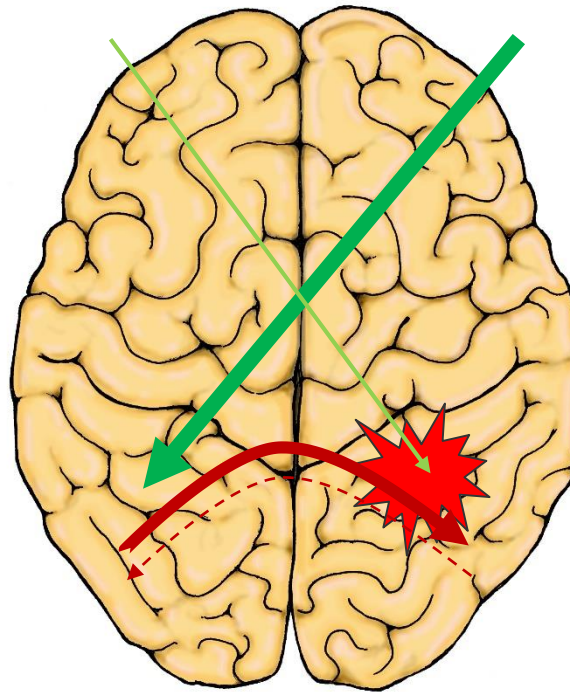
Topografisk amnesi/agnosi

- *Problemer med at huske/genkende kendte omgivelser*

Neglekt og inattention

Normal hjerne

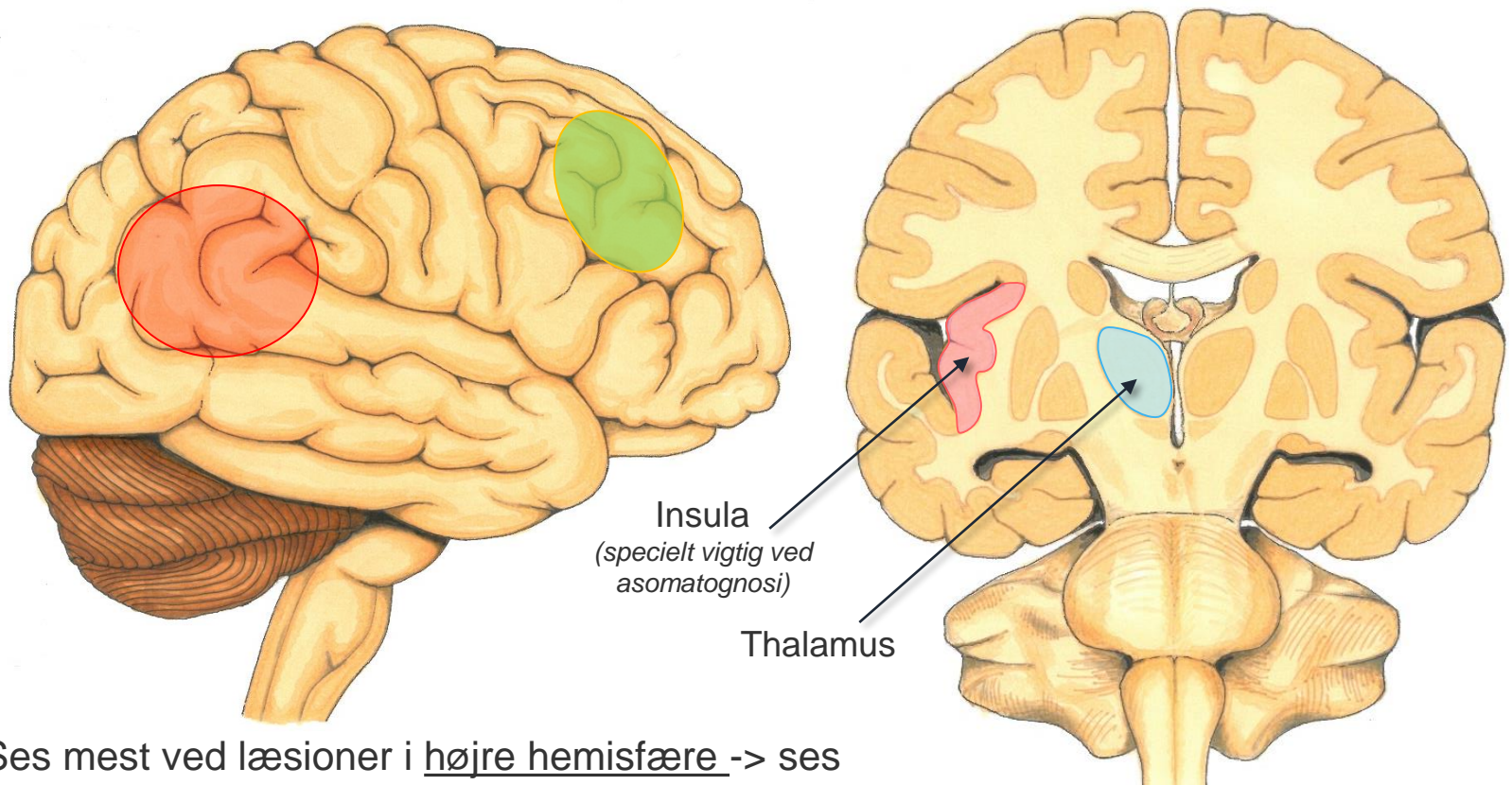

Læsion i højre
parietallap

Figure 13. Drawings by a patient with left-side neglect.

Anosognosi

Ses mest ved læsioner i højre hemisfære -> ses derfor ofte sammen med venstresidig hemiparese

Anosognosi

Manglende sygdoms- eller symptomerkendelse

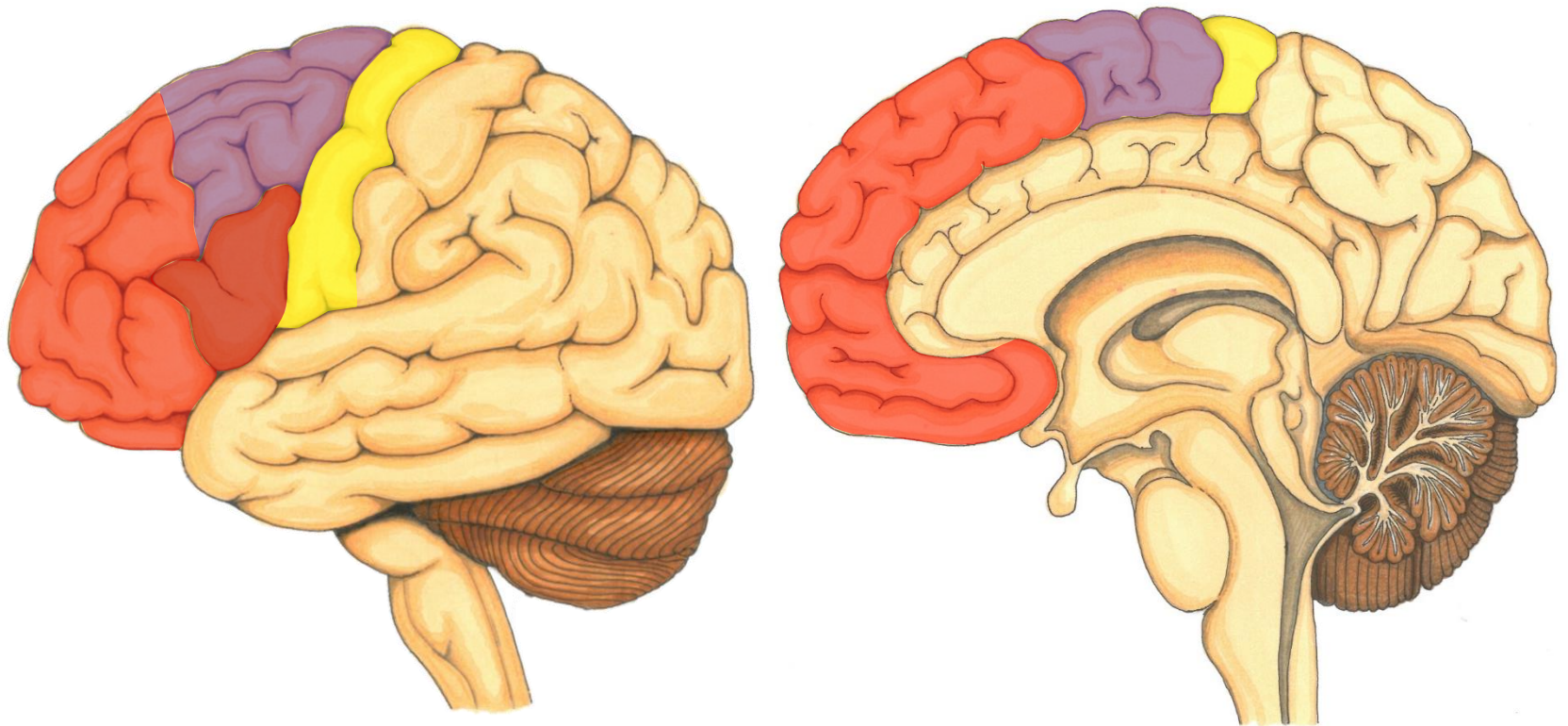
Kategorier

- Global anosognosi: Benægter generelt at være syg (hyppigt ved hovedtraumer og demens)
- Lokal anosognosi: Benægter et specifikt symptom – ofte hemiparese eller hemianopsi (hyppigt ved apopleksi)
- Asomatognosi: Vedkender sig ikke ejerskab over lammet ekstremitet
”Der ligger et fremmed ben i min seng” (hyppigt ved apopleksi)

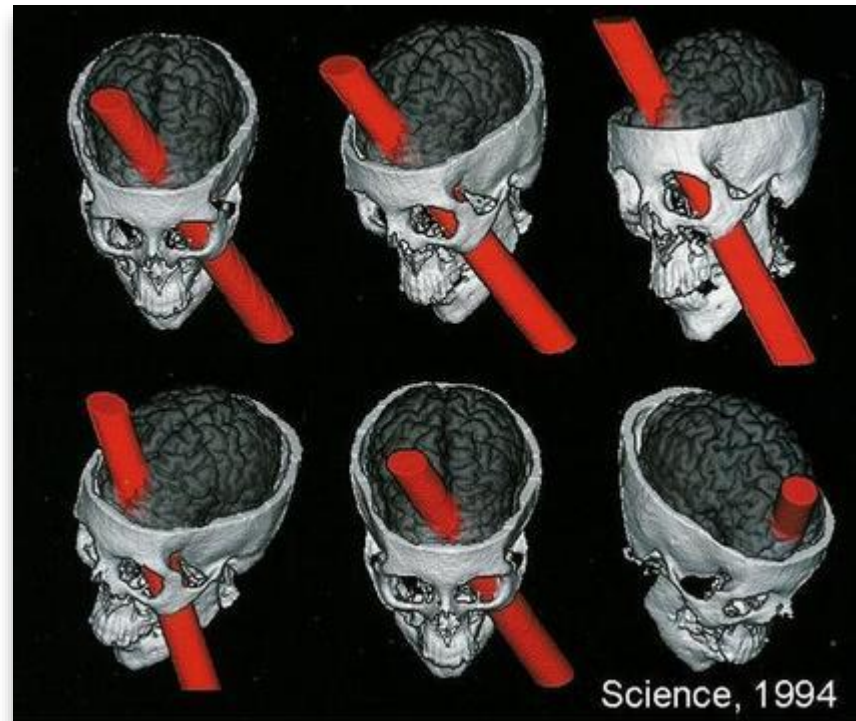
Karakteristika

- Fortæller ikke spontant om symptomer
- Benægter eksplicit symptomerne
- Konfabulerer om årsagen til symptomerne (udenoms forklaringer)
- Tager ikke højde for symptomerne i sin adfærd
- Reagerer ikke følelsesmæssigt/ virker ligeglad (*anosodiafori*)
- Tager ikke højde for symptomerne i sine planer for fremtiden (urealistisk om fremtiden)

Eksikution

Frontallapperne

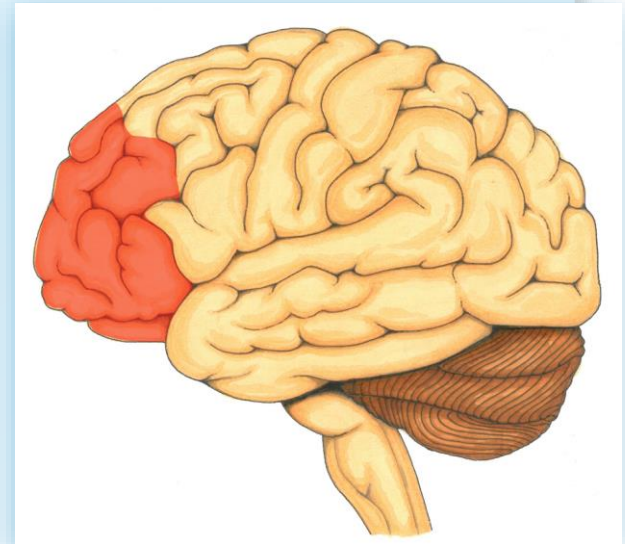
Phineas P Gage (1823-1860)

Billeder: Wikipedia; Damasio et al, 1994

Præfrontale funktioner

Beslutninger om hvad man skal gøre og hvordan

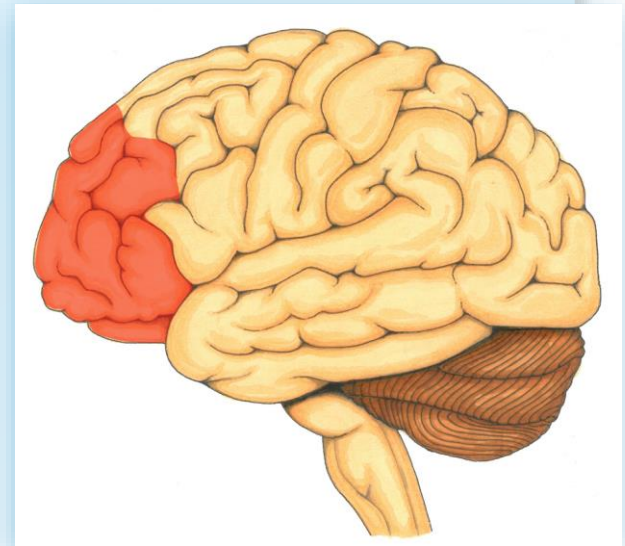
- Eksikutive funtioner
 - Spontanitet, handlekraft, opmærksomhed, fleksibilitet, motivation, målrettet adfærd
- Responshæmning
- Dømmekraft, selvindsigt
- Personlighed
- Hukommelse

Præfrontale funktioner

Beslutninger om hvad man skal gøre og hvordan

- Apati, rigiditet, springende opmærksomhed
- Perseveration og stereotyp adfærd
- Manglende hæmning
- Nedsat dømmekraft, selvindsigt
- Ændret personlighed

Apraksi

Generelt: Latenstid, tøvende og klodset, perseveration

Ideomotorisk

- Problemer med at lave de rigtige bevægelser der er knyttet til en handling
 - *Patienten kan ikke finde ud af at vinke på opfordring*

Ideatorisk

- Problemer med sekvensen af delelementer i en aktivitet
 - *Patienten begynder at bruse sig før han har taget tøjet af*

Konceptuel

- Problemer med at udvælge de rigtige genstande til handlingen
 - *Patienten prøver at børste tænder med tandpastatuben*

Ideomotorisk apraksi

<https://youtu.be/vTFdNk7Jloo>

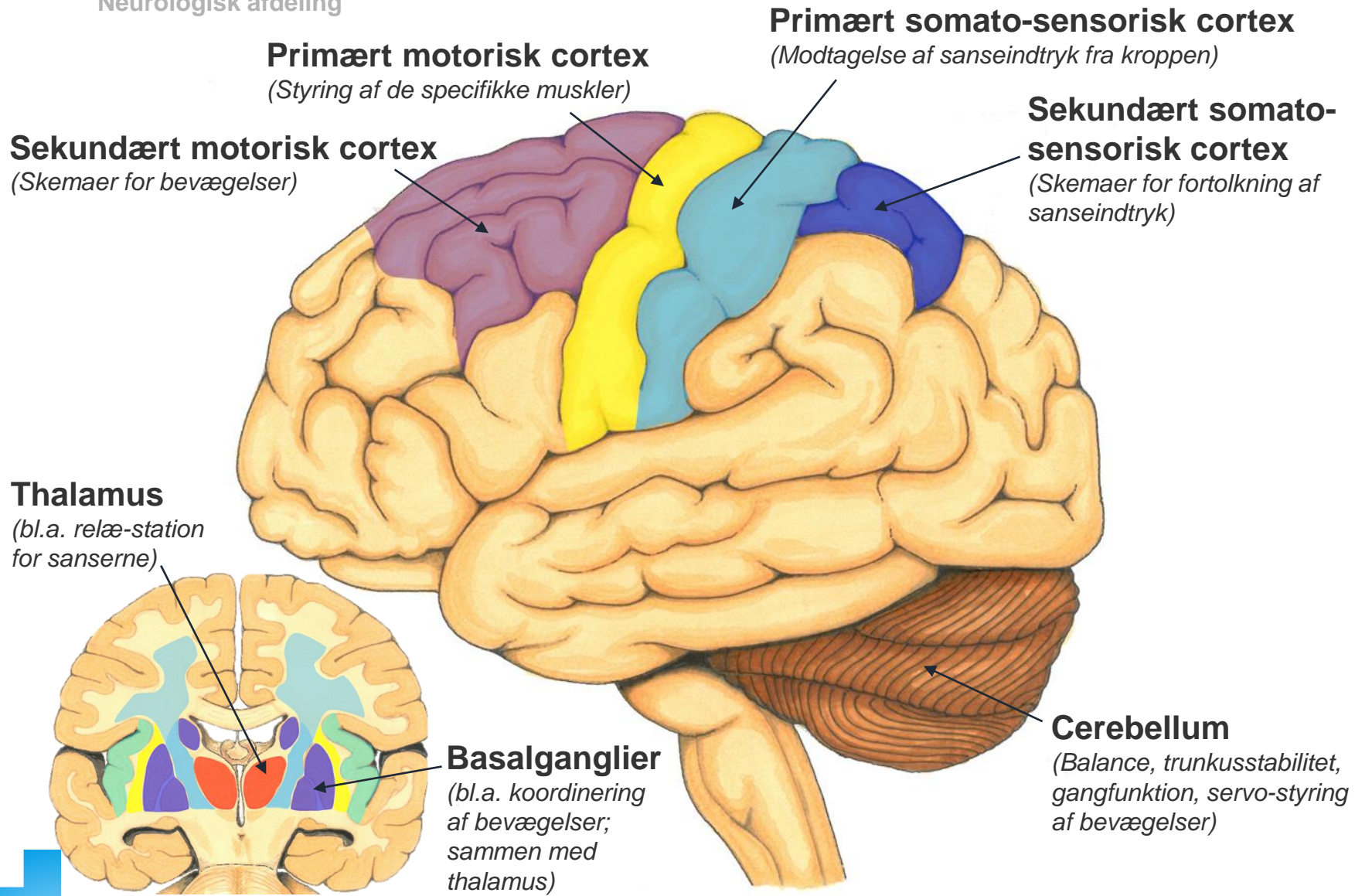
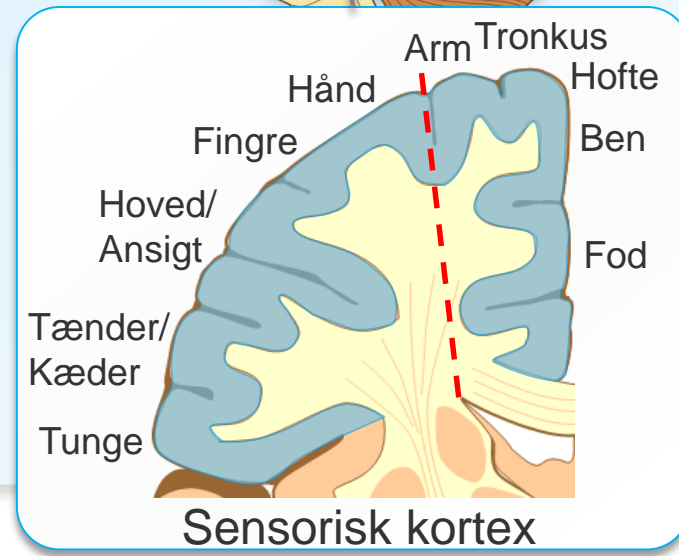
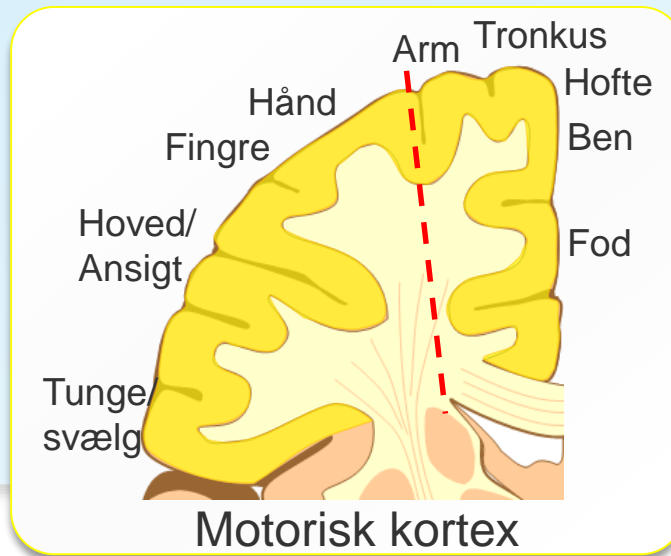
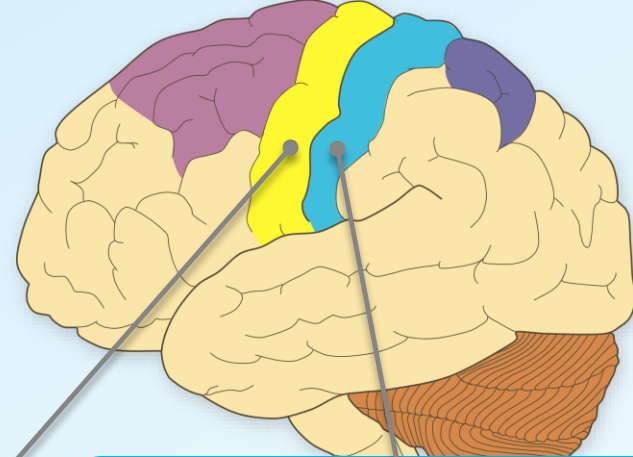
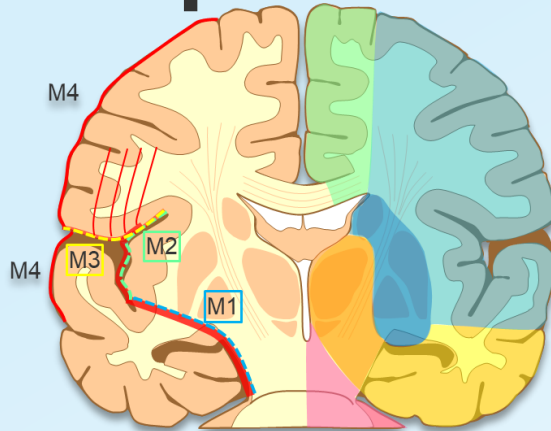

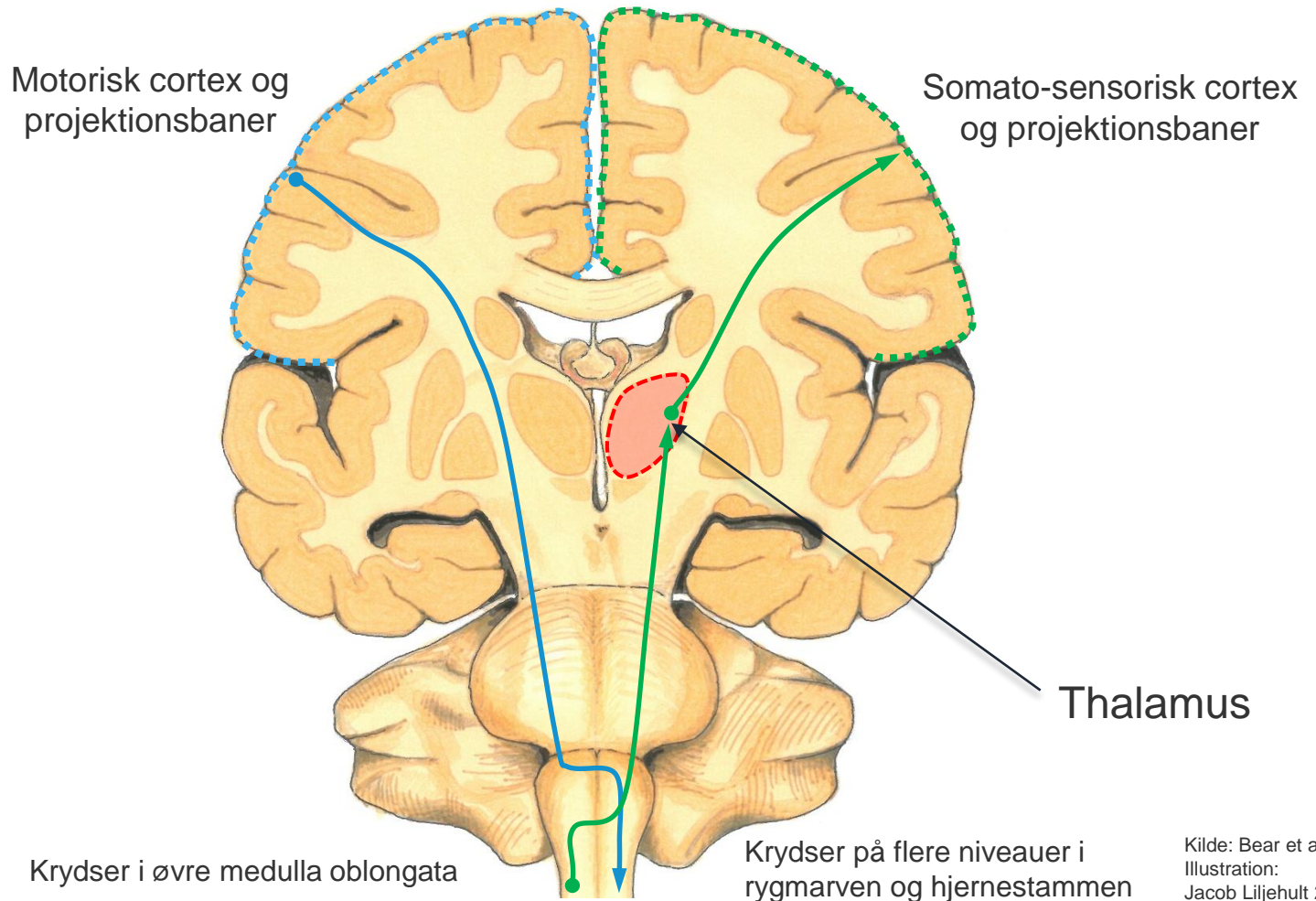
Illustration: Jacob Liljehult 2020

Det primære motorisk korteks

Kilde: Bear et al 2007 Illustration: Jacob Liljehult 2020

De motoriske baner

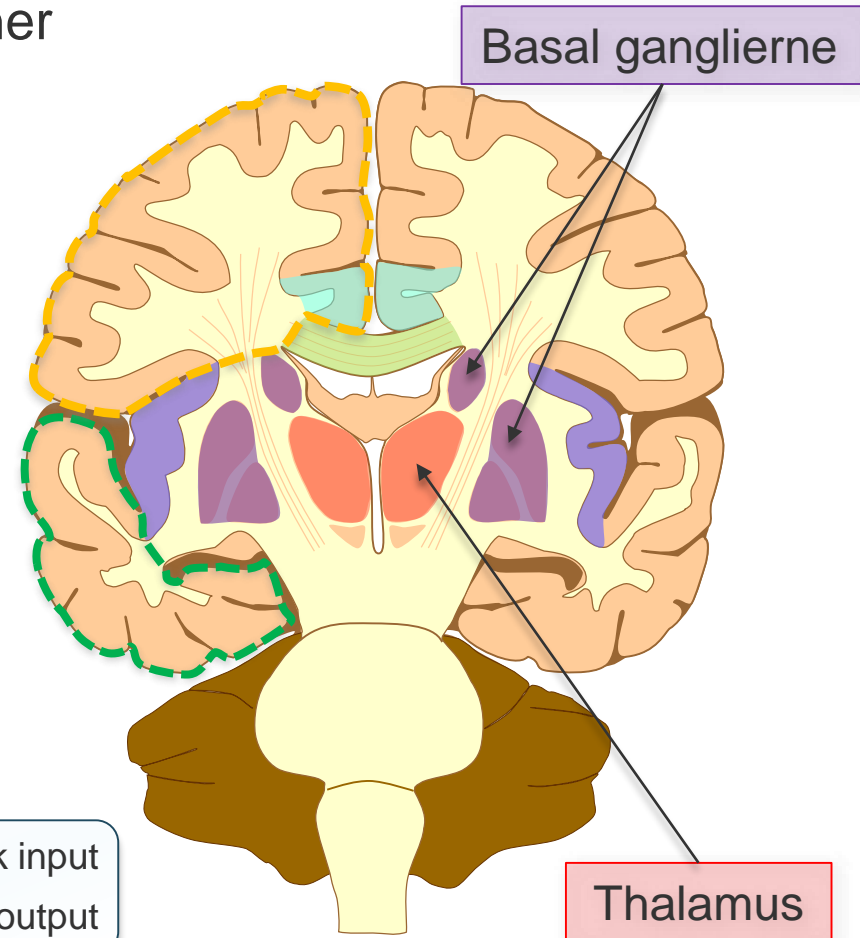
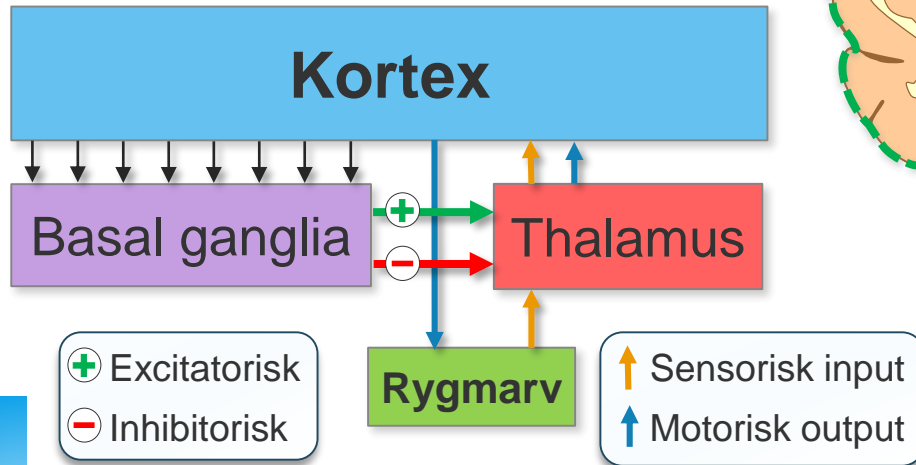
Kilde: Bear et al 2007
Illustration:
Jacob Liljehult 2020

Basal ganglierne

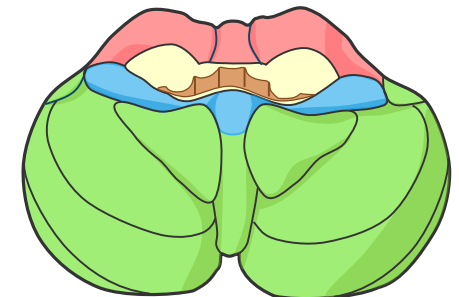
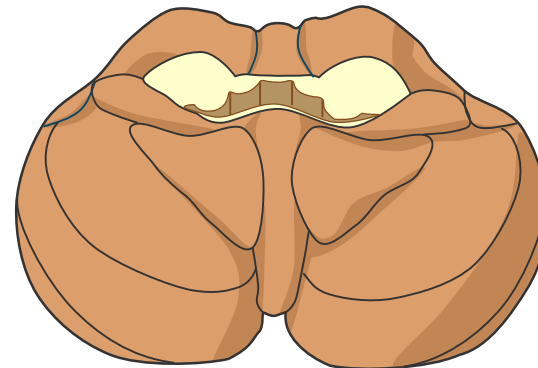
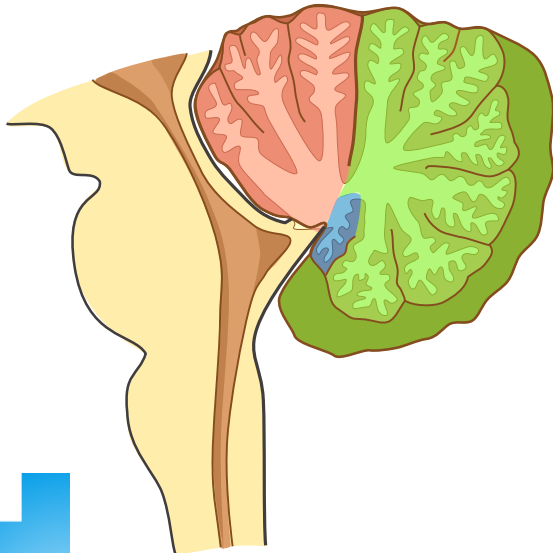
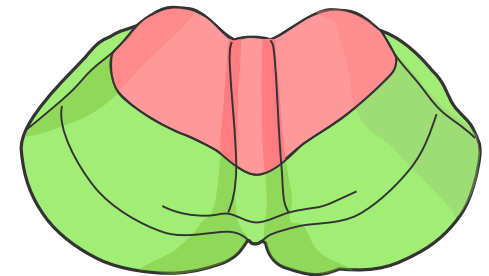
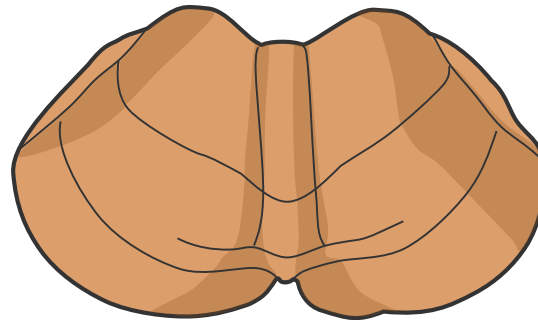
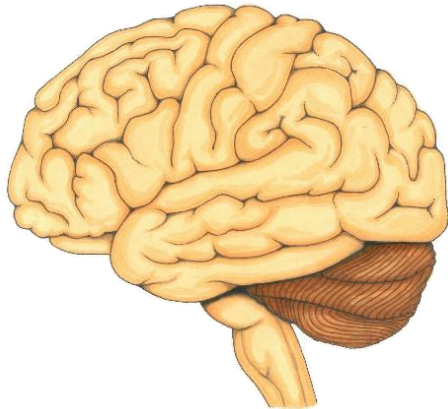
Tager input fra cortex og samordner det til et samlet adfærds-output

Tre kredsløb:

1. Integration af motorisk output
2. Læring og kognition
3. Regulering af emotionelle aspekter af adfærd

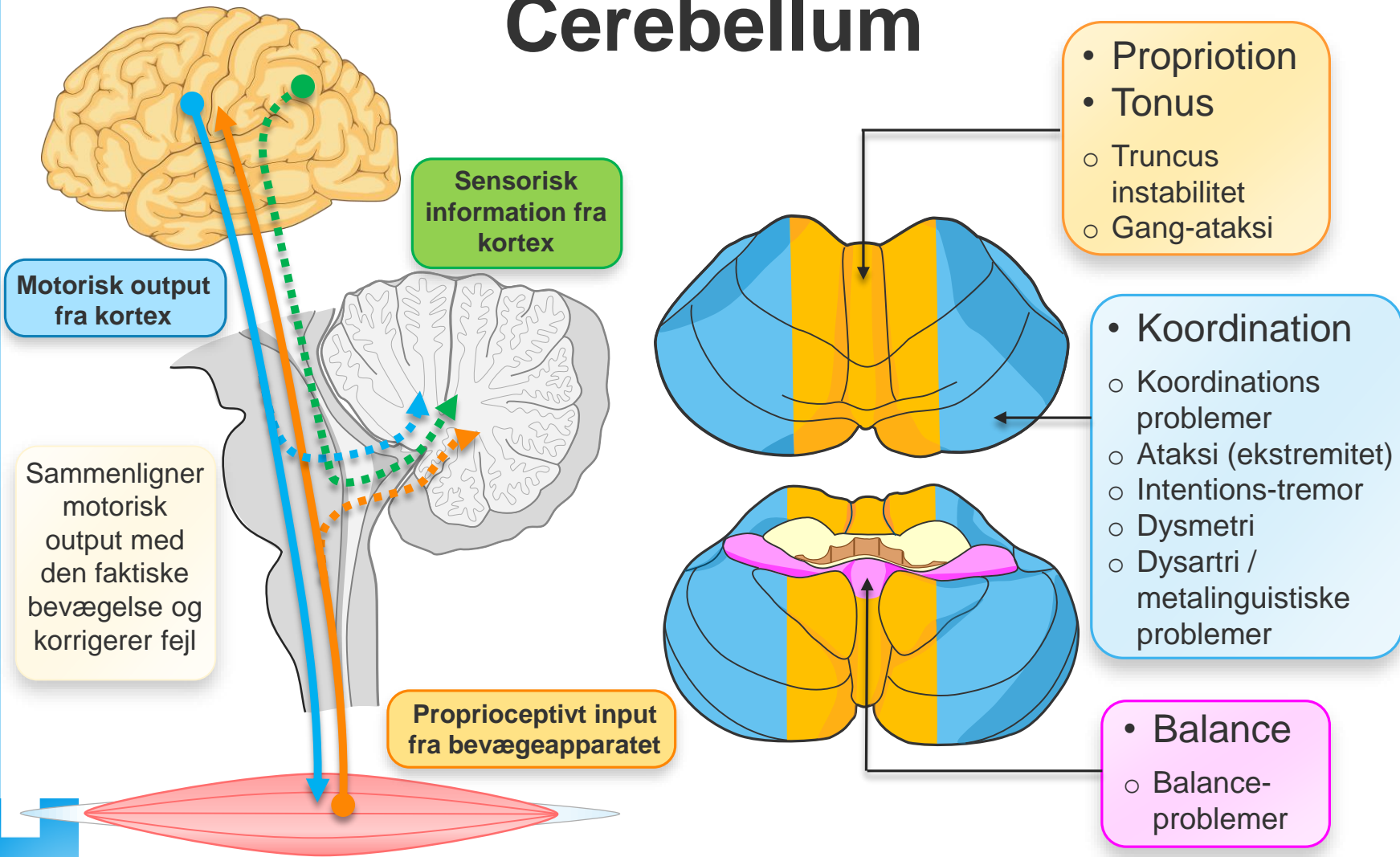

Cerebellum

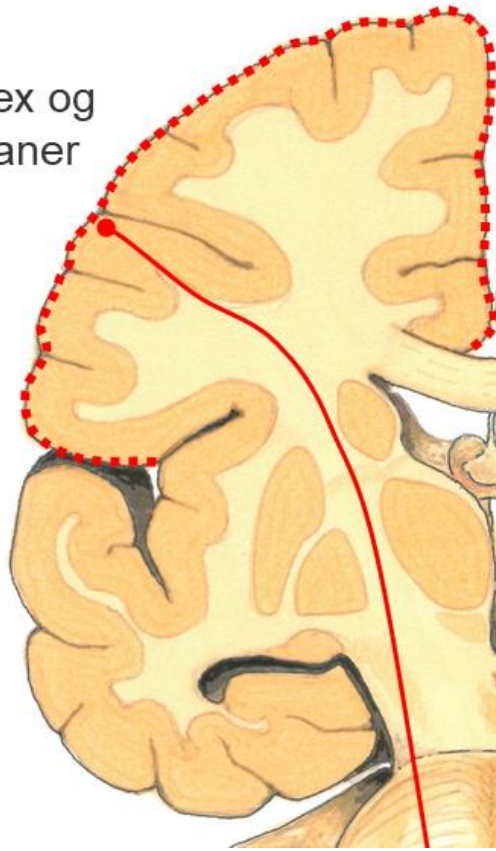
- Lobus Anterior
- Lobus Posterior
- Lobus Flocculonodularis

Cerebellum

Udfald fra de motoriske baner

Motorisk cortex og
projektionsbaner

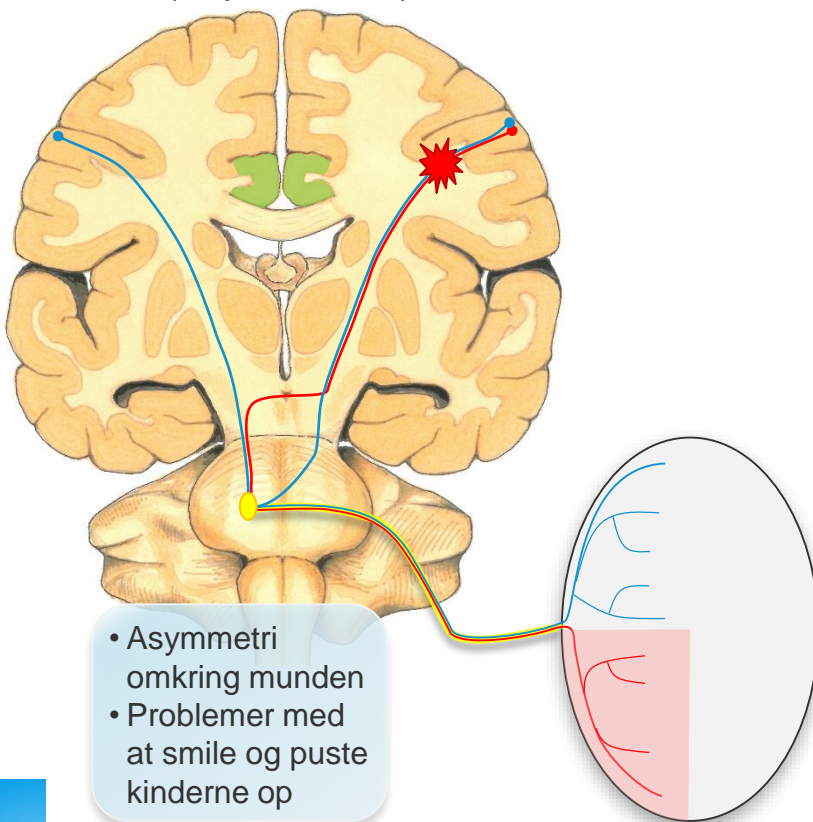
Muskelstyrke

- 5 - Normal styrke
- 4 - Mild Parese (nedsat muskelstyrke)
- 3 - Moderat parese; bevæger ekstremiteten mod tyngdekraften
- 2 - Nogen bevægelse; kan ikke løfte ekstremiteten
- 1 - Musklerne kan aktiveres; ingen bevægelser
- 0 - Paralyse (total lammelse)

Kilde: Paulsen et al 2011
Illustration: Jacob Liljehult 2020

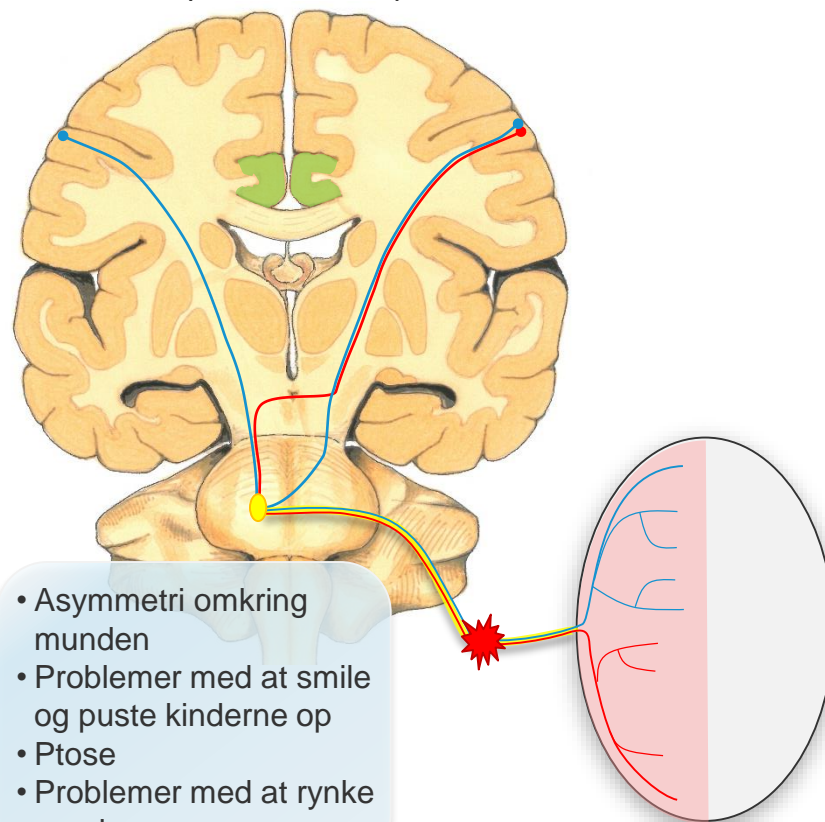
Faciales parese

Central
(Supranuklear)

- Asymmetri omkring munden
- Problemer med at smile og puste kinderne op

Perifer
(Infranuklear)

- Asymmetri omkring munden
- Problemer med at smile og puste kinderne op
- Ptose
- Problemer med at rynke panden

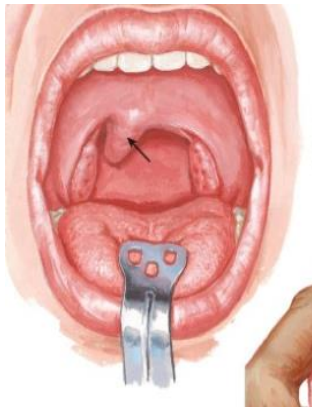
Illustration: Jacob Liljehult 2020

Mund og svælg

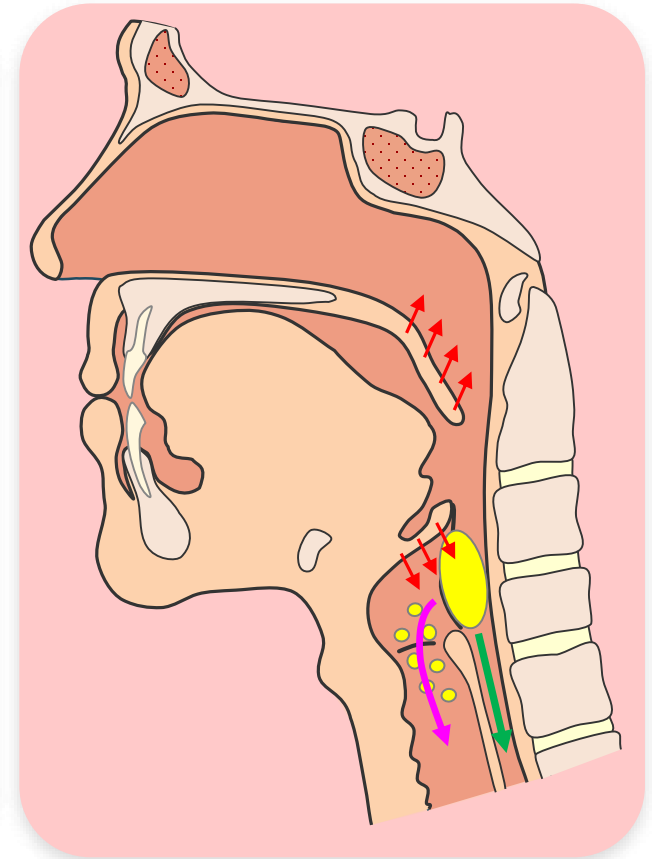
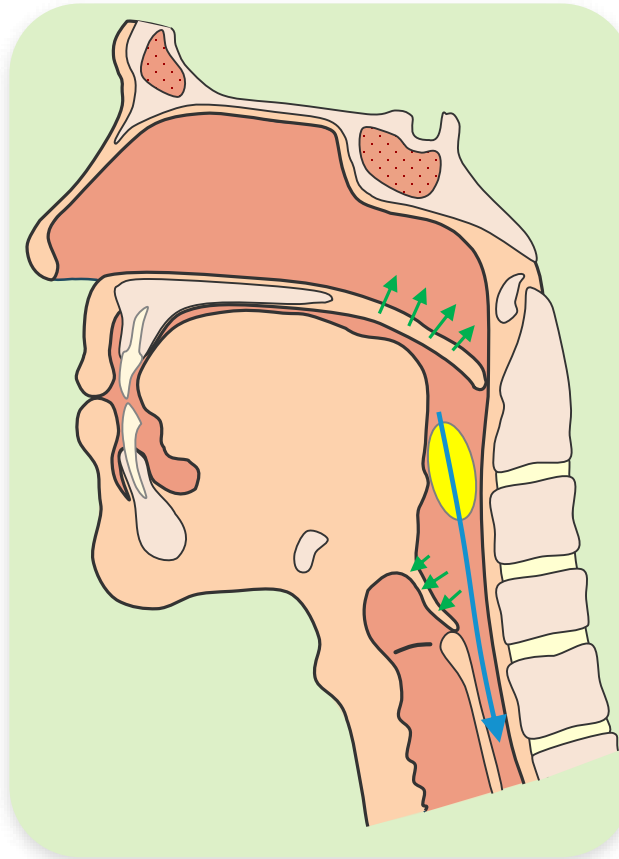
Tungedeviation

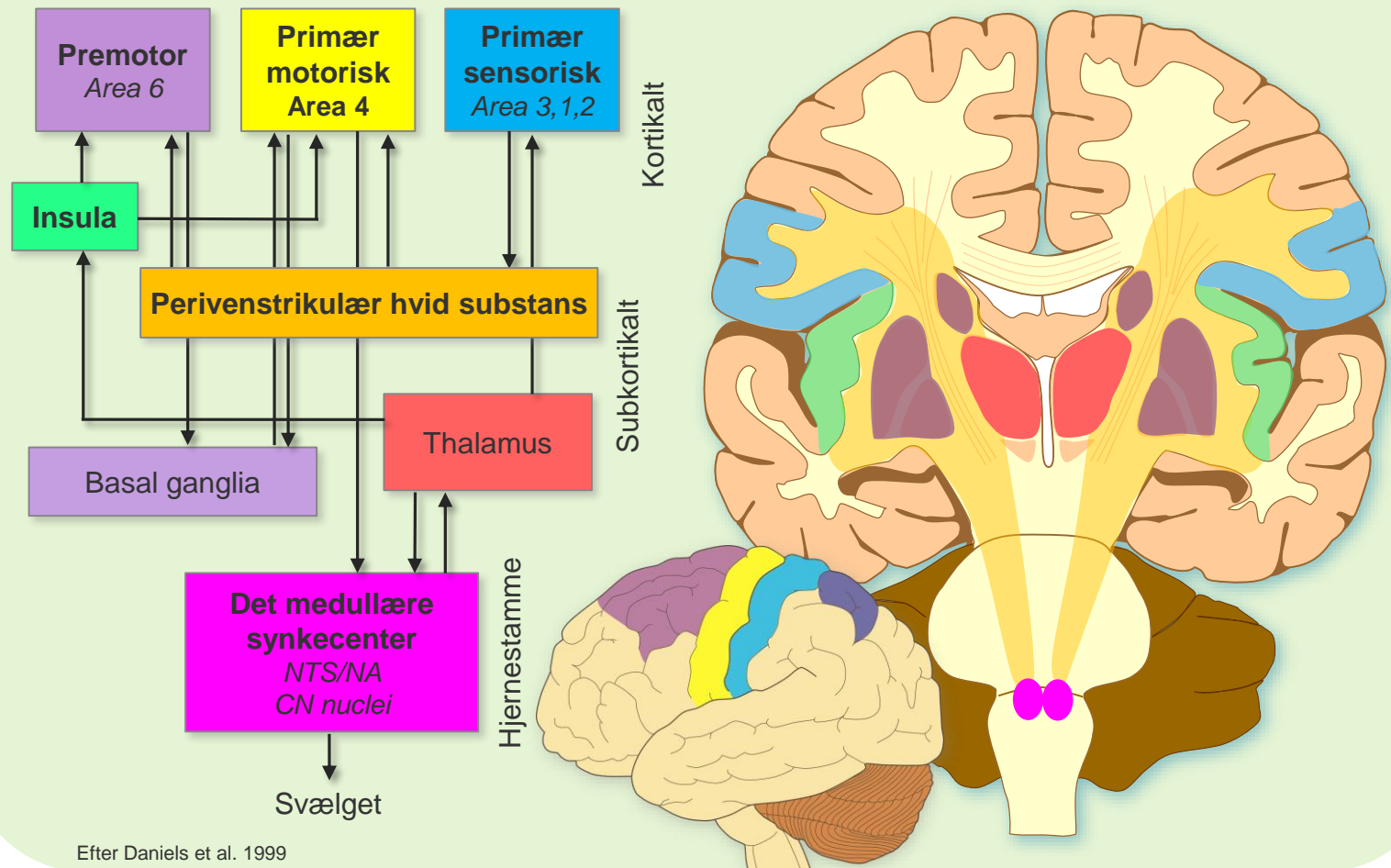
Ganesejlsparese

Dysfagi (Synkeproblemer)

Fysiologisk synkning

Efter Daniels et al. 1999

Sprog og kommunikation

Venstre side

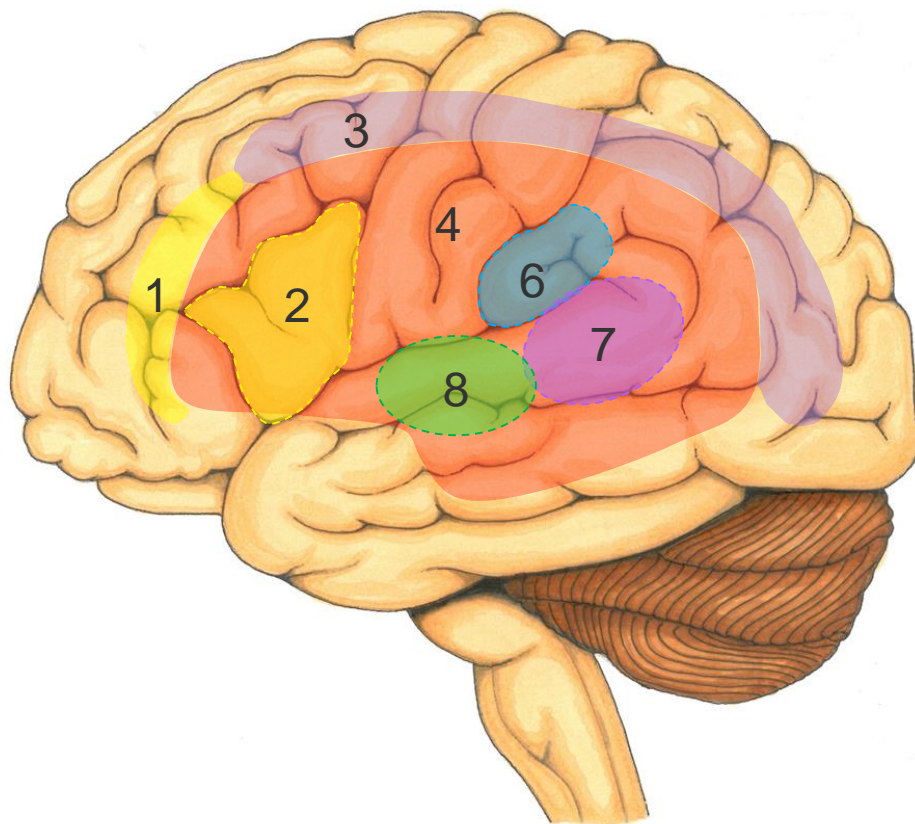
- Afasi (Produktion, forståelse)
 - Flydende
 - Ikke-flydende
 - Global
- Agrafi (Skrivning)
- Aleksi (Læsning)
- Tale-apraksi

Højre side

- Intonation af sproget
- Giver sproget affekt

Begge sider

- Dysartri (Eksikution)

Ikke-flydende afasi

	Forståelse	Gentagelse	Afasitype
1	God	God	Transkortikal motorisk afasi
2	God	Dårlig	Broca-afasi
3	Dårlig	God	Blandet transkortikal afasi
4	Dårlig	Dårlig	Global afasi

Flydende afasi

	Forståelse	Gentagelse	Afasitype
5	God	God	Anomisk afasi
6	God	Dårlig	Konduktionsafasi
7	Dårlig	God	Transkortikal sensorisk afasi
8	Dårlig	Dårlig	Wernicke-afasi

Tekst efter Gade et al 2009; Illustration: Jacob Liljehult 2020

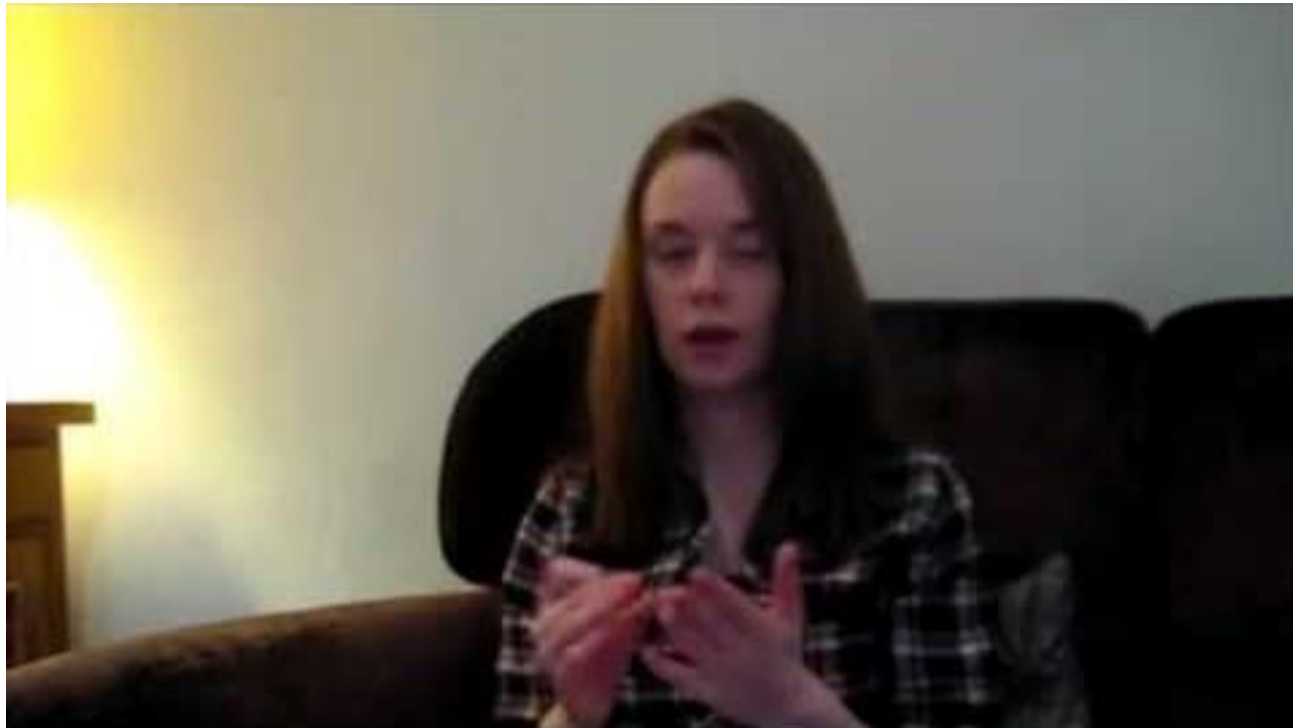
Flydende afasi

Manglende forståelse; flydende talestrøm uden relevant indhold

<https://youtu.be/3oef68YabD0>

Ikke-flydende afasi

God forståelse
Svarene er opbrudte og indeholder kun
meningsbærende enheder

<https://youtu.be/IP8hkopObvs>

Referencer

- Bear et al. Neuroscience: Exploring the brain (3rd ed). Lippincott Williams and Wilkins 2007.
- Gade et al. Klinisk neuropsykologi. Frydenlund 2009.
- Gazzaniga et al. Cognitive neuroscience (3rd ed). WW Horton & Company 2009.
- Hickey. Clinical practice of Neurological and Neurosurgical nursing (6th ed). Wolters Kluwer Health 2009.
- Jones et al. Netter's neurology. Elsevier 2011.
- Paulsen et al. Klinisk Neurologi og Neurokirurgi (5. udg.). FADLs forlag 2011.